

Att vara lugnet i stormen

Kristtödjares upplevelser av möten med barn efter barnförhör

Mia Berg & Christin Frånlund

2019

Examensarbete, 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet

Handledare: Lotta Berg Eklundh
Examinator: Annemi Skerfving

Abstract

The aim of this study was to explore what is considered important in a crisis support intervention after child interrogation at a child advocacy center. The method used was semi-structured interviews with four social workers in the crisis support team. The analysis was based on systems theory and salutogenesis. The result showed that the legal process, constructed to protect children's rights, also contributes to the crisis. It showed that the parents need to be strengthened in order to support the child. The social workers feel that they help the families in the first crisis, but a lack of resources prevent them from continuing the support, missing the chance to real change. We discuss how well the social workers could help putting children in a better position than before, with the crisis support method.

Key word; child abuse, child advocacy center, crisis support intervention

Sammanfattning

Syftet var att utforska vad som är viktigt i ett krisstöd till barn efter ett barnförhör. Metoden som användes var semistrukturerade intervjuer med fyra krisstödjare ur kristeamet i en svensk kommun. Resultatet analyserades utifrån systemteori och salutogenes. Resultatet visade att den juridiska processen, som ska tillvarata barnens rättigheter, även bidrar till krisen, samt att det är föräldrarna som behöver byggas upp för att kunna stötta sitt barn. Ett tredje resultat var att krisstödjarna upplever att de gör stor nytta i den akuta krisen, men att den dörr som då öppnas in till familjen ofta hinner stängas innan det sätts in fortsatta resurser som kan leda till verklig förändring. Utifrån grundantagandet att barnen ska hamna i en bättre situation efteråt än de gjorde innan, diskuterades sedan om krisstödjarna kunde fullgöra denna uppgift med metoden de använder.

Nyckelord; Barnahus, barnmisshandel, krisstöd

Förord

Vi vill börja med att tacka våra informanter, de fyra krisstödjare som ställde upp och delade med sig av sina erfarenheter av att möta familjer i kris. Utan er – ingen uppsats. Vi vill också tacka vår handledare Lotta Berg Eklundh som nitiskt och entusiastiskt gått igenom vår uppsats om och om igen. Hela detta arbete är ett resultat av gemensamma ambitioner och ansträngningar i varje del.

Mia Berg & Christin Frånlund

Sundsvall maj 2019

1. INLEDNING	6
PROBLEMBAKGRUND.....	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
UPPSATSENS DISPOSITION	8
2. TIDIGARE FORSKNING.....	9
BARNAHUS	9
KRISER OCH KRISSTÖD	11
SOCIALARBETARENS VERKTYG	13
SAMMANFATTNING.....	14
3. TEORIANKNYTNING	15
SYSTEMTEORI	15
<i>Kort om anknytningsteori</i>	<i>16</i>
SALUTOGENES.....	17
KRITIK MOT TEORIERNAS SAMT DERAS RELEVANS FÖR VÅR STUDIE	18
4. METOD	20
FORSKNINGSDESIGN	20
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	20
<i>Första sökningen</i>	<i>20</i>
<i>Andra sökningen</i>	<i>21</i>
<i>Urval inför intervjun</i>	<i>21</i>
<i>Metodval.....</i>	<i>21</i>
ANALYSVERKTYG	22
UPPSATSENS TROVÄRDIGHET	23
<i>Reliabilitet</i>	<i>23</i>
<i>Validitet</i>	<i>23</i>
<i>Generaliserbarhet.....</i>	<i>23</i>
ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	24
METODDISKUSSION	24
5. RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS AV EMPIRI	26
VÅRA INFORMANTER.....	26
ATT AVSLÖJA FAMILJEHEMLIGHETEN.....	26
<i>Att bryta tystnaden.....</i>	<i>27</i>
<i>Analys.....</i>	<i>28</i>
FÖRÄLDRAR I KRIS	29
<i>Föräldrarnas behov av stöd</i>	<i>29</i>
<i>Analys.....</i>	<i>30</i>
KRISSTÖDETS HJÄLPANDE FUNKTIONER	31
<i>Att få berätta.....</i>	<i>31</i>
<i>Att bli trygg</i>	<i>32</i>
<i>Att skapa lugn</i>	<i>32</i>
<i>Att förmedla hopp</i>	<i>33</i>
<i>Att få information.....</i>	<i>33</i>
<i>Ramar och rutiner.....</i>	<i>34</i>
<i>Krisstödjarnas verktyg</i>	<i>34</i>
<i>Att inte nå ända fram</i>	<i>35</i>
<i>Analys.....</i>	<i>36</i>
6. DISKUSSION	38
SAMMANFATTNING AV STUDIENS VIKTIGASTE RESULTAT	38
RESULTATDISKUSSION	38
FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	40
7. REFERENSLISTA	42

BILAGA 1 FÖRFRÅGAN TILL ENHETSCHEF.....	49
BILAGA 2 INFORMATIONSBREV.....	50
BILAGA 3 INTERVJUGUIDE.....	51
BILAGA 4 SAMTYCKESBREV	52

1. Inledning

Varje år berättar hundratals svenska barn i barnförhör om hur någon i familjen har gjort dem illa. Berättelserna handlar ofta om misshandel eller sexuella övergrepp (Brå, 2017). Efter förhöret åker de barn som ansetts säkra nog att få komma hem, tillbaka till förskola eller skola, och går sedan hem till de föräldrar som de just pekat ut som förövare. Det är en utsatt situation som barnen länge har lämnats ensamma i. Denna uppsats kommer att behandla det krisstöd som ges till barn och föräldrar efter ett barnförhör i en svensk kommun 2019.

Problembakgrund

Tusentals våldsbrott mot barn anmäls varje år (Landberg & Svedin, 2013). Dessa barn möter ett rättsväsende som är anpassat för vuxna och där det är svårt att förstå spelreglerna. Sverige har en lag som säger att vi inte får slå barn (Föräldrabalk [FB] SFS (1983:47) och en lag som gör att det som barn berättar i förtroende för en vuxen de litar på, aktiverar en anmälningsskyldighet som kan bli startskottet på en rättsprocess (Socialtjänstlagen [SoL], 2001:453). Det gör att barnen hamnar i en situation de inte förstår och inte kan överblicka. Deras situation är därför på många sätt svårare än de vuxnas; de har inte bestämmanderätt, de får ofta inte rätt information och flera myndigheter blandas in i deras ärende (Landberg & Svedin, 2013). Barnen hindras därmed att bli delaktiga i en process som kan forma deras liv och trygghet. Delaktighet är dels att barn informeras om vad som händer, dels att de har blivit lyssnade på och fått uttrycka sina åsikter. Rätten till information är en förutsättning för att ge barn möjlighet att komma till tals och bli delaktiga (Mattsson, 2014). Det vanligaste hindret för barn att berätta, är brist på förtroende för myndigheter utan barnperspektiv (Jernbro, Otterman, Tindberg, Lucas & Jansson, 2015). Andra hinder är att barnen vill vara lojala mot sina föräldrar och att de är rädda att inte bli trodda (Elfström, Landberg & Olofsson, 2017).

I Sverige är vi på väg att införliva Barnkonventionen som svensk lag (2017/18: SOU 25). Det innebär att vi på ett tydligare sätt kommer att kunna utvärdera barns rättigheter och vuxnas skyldigheter när barn misstänks bli utsatta för brott. I Barnkonventionen lyfts barnets bästa fram i två artiklar. Där står: *“Vid alla beslut som rör barn, ska i första hand beaktas det som bedöms vara barnets bästa”* och *“Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad”* (Unicef, 2018, artikel 3 & 12). Ett led i att stärka barns rättigheter var att starta Barnhus, en verksamhet för barnförhör där kompetens från socialtjänst, polis, åklagarmyndigheten och

sjukvården samlas för att höra barnens berättelse. Tanken är att barn som utsatts för brott ska få komma till en miljö anpassad för dem och bara behöva berätta sin historia en gång (Barnafrid, 2019). Förhören filmas och används, om det behövs, i rätten. Polismyndigheten förhör och socialtjänsten ansvarar för barnets trygghet (Elfström, Landberg & Olofsson, 2017). Vi vill här ge ett fiktivt exempel på hur det kan bli för ett barn som vågat berätta för en lärare att hennes pappa slagit henne:

En dag kommer en kvinna till skolan och säger att Kajsa, 7 år, ska följa med henne. Hon får ta med sin lärare. I bilen får hon veta att hon ska åka till Barnahus och prata med andra vuxna. De kommer fram till ett ställe där det finns fika och ritpapper. Kajsa får gå in i ett rum med en polis som håller i förhöret. De är ensamma, men Kajsa får veta att det är kameror i väggarna, att andra lyssnar i rummet bredvid och att läraren väntar i väntrummet. Polisen frågar och Kajsa får berätta sin historia. Läraren och Kajsa får skjuts tillbaka till skolan, hon kliver rakt in i lekarna på skolgården. Föräldrarna kontaktas och förhörs samma dag. Senare hämtar de Kajsa på skolan och åker hem tillsammans.

Att hålla förhör på ett Barnahus ger inte automatiskt ett stöd till barn efteråt, år 2013 fanns oroande brister kring det stödet. Det saknades till exempel rutiner inom socialtjänsten för hur stödet såg ut när barnen återvände hem. Barn som lämnas ensamma i denna situation kan drabbas av det som kallas sekundär traumatisering, vilket betyder att barnen riskerar att gå hem med en osäkerhet och rädsla istället för att känna sig hjälpta (Landberg & Svedin, 2013).

Stiftelsen Allmänna Barnhuset hade år 2013 börjat utveckla en modell för krisstöd, den kallas *Efter Barnförhöret* och består av informationsmöte, hembesök och uppföljande samtal. Två behandlare möter familjerna, en som har fokus på barnet och en som har fokus på föräldrarna. Krisstödjarna är neutrala och tar inte ställning i skuldfrågan. Informationsmötet kan ske på polisstationen eller på socialkontoret, där den utredande socialsekreteraren och vuxenkrisstödjaren möter upp. Syftet är att föräldrarna ska få information om att det inletts en utredning samt att de ska lugnas så att de kan möta sitt barn. De informeras om att ett hembesök kommer att ske samma dag och hur detta kommer att gå till. Hembesöket fyller tre funktioner; att öppna upp kommunikationen om våld och vad som hänt, att motivera till samtal och samarbete med socialtjänsten och att trygga barnen och planera de närmsta dagarna. Modellens tredje del är uppföljande samtal med barn och föräldrar var för sig, det första via telefon dagen efter krisstödet, de följande genom fysiska möten. Som avslutning träffas barn, föräldrar och krisstödjare för att "knyta ihop säcken". Det första uppföljningssamtalet bör ske

inom en vecka, för annars är risken stor att familjen tappar motivationen till stöd. Denna modell är inte vetenskapligt utvärderad men på vissa håll i landet erbjuder socialtjänsten detta krisstöd till familjer efter polisförhören (Elfström, Landberg & Olofsson, 2017; Barnafriad, 2019). I vår studerade kommun ligger denna modell till grund för verksamheten, men den följs inte exakt. Krisstödjarna arbetar med insatsen en kväll var i veckan, annars jobbar de i socialtjänstens familjebehandlingsteam. De genomför informationsmötet enligt modellen, men steg två är en symbios av hembesök och uppföljning. Vid hembesöket pratar den ena med barnet och den andra med föräldrarna. Som avslutning träffas alla och barnet får hjälp att berätta om dagen för föräldrarna. Den uppföljande delen består endast av ett telefonsamtal till föräldrarna dagen efter för att checka av hur kvällen och natten varit.

Tanken med hela rättsprocessen och krisstödet är att barnen ska hamna i ett bättre läge efteråt än vad de var i innan. Det är socialtjänstens uppgift att säkra den tryggheten. Samtidigt saknas kunskap om vilket stöd barnen behöver efter ett barnförhör och om vad krisstödjare som arbetar med detta krisstöd faktiskt gör för att hjälpa dem. Det har därför stor relevans för socialt arbete att lyfta fram detta i ljuset.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att utforska vad som är viktigt i ett krisstöd till barn efter ett barnförhör.

1. Vad behöver de barn som hamnar i kris efter ett barnförhör?
2. Vad behöver föräldrar för att kunna stötta sitt barn i kris efter ett barnförhör?
3. Hur kan krisstödjarna ge familjer detta?

Uppsatsens disposition

Uppsatsen har sex kapitel. Första kapitlet innehåller en inledande problembakgrund där vi redogör för studiens relevans för socialt arbete samt syfte och frågeställningar. I kapitel två redovisas de teman vi identifierat i tidigare forskning samt en sammanfattning av kunskapsläget kring barn i kris och krisstöd. I kapitel tre redogör vi för de två teorier vi valt att utgå från i vår studie, vilken kritik som finns mot dessa och argumenterar för våra val. I det fjärde kapitlet går vi igenom vår metod vad gäller forskningsdesign, tillvägagångssätt, analysverktyg, uppsatsens trovärdighet, etiska ställningstaganden samt avslutar med en metoddiskussion. I kapitel fem redovisar vi vårt resultat och analys av empiri utifrån tre teman. I kapitel sex diskuterar vi studiens viktigaste resultat. Här jämförs även dessa med tidigare forskning och vi ger förslag till fortsatt forskning på området.

2. Tidigare forskning

I det här avsnittet redogör vi för kunskapsläget kring det fenomen vi valt att studera, samt går igenom tidigare forskning som har direkt koppling till våra frågeställningar. Eftersom vårt syfte med studien var att undersöka en svensk verksamhet valde vi, efter att ha skannat av den internationella forskningen, att även använda oss av rapporter och avhandlingar som inte är peer reviewed men har en relevant anknytning till vår kontext. En detaljerad beskrivning av tillvägagångssättet vid litteratursökningarna finns i metodavsnittet. Vi presenterar här tre teman från tidigare forskning som vi anser är relevanta för vår studie; *Barnahus*, *Kriser och krisstöd* och *Socialarbetarens verktyg*.

Barnahus

För att förstå det krisstöd som vi utforskat, behövs kunskap kring den verksamhet som leder barnen dit. Barnahusmodellen skapades i USA år 1985 eftersom man såg att barn som utsatts för sexuella övergrepp för illa i utredningarna när de fick berätta sin historia upprepade gånger för olika myndighetspersoner i en miljö som inte var anpassad för barn. Det tog 13 år innan det första Barnahuset utanför USA startades, och då i Reykjavik på Island. Detta gav regeringen i Sverige inspiration att ta modellen hit. Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen fick år 2005 i uppdrag att skapa Barnahus med en miljö anpassad för barn där de inte ska behöva utsättas för upprepade förhör. Island tog endast emot barn som utsatts för sexuella övergrepp, men Sverige valde att ta emot barn som misstänks vara utsatta för ett allvarligt brott. Vid vissa av de svenska Barnahusen inkluderades även barn som bevittnat våld (Barnafrid, 2019). Redan första året startades sex verksamheter, år 2018 fanns 32 Barnahus i Sverige med stor koncentration i södra halvan av landet. Följden av utvecklingen är flera skillnader mellan verksamheterna. Ett antal rapporter har visat att det behövs gemensamma kriterier för Barnahusen så att barn får samma bemötande oavsett var de bor (Kaldal, Diesen, Beije & Diesen, 2010; Landberg & Svedin, 2013; Barnafrid, 2019).

I en av rapporterna beskrivs ett Barnahus som ett hus med fyra rum som alla rymmer en verksamhet med varsin huvudman. Det handlar om polisens brottsutredning, socialtjänstens samverkan/skydd, sjukvårdens fysiska hälsa och Barn- och ungdomspsykiatrins psykiska hälsa (Barnafrid, 2019). För att få kalla sig ett Barnahus ska tolv olika kriterier vara uppfyllda, varav vi lyft ut två. Det ena är Barnahusets målgrupp. Hit hör barn som misstänks vara utsatta för misshandel och andra våldsbrott, som bevittnat våld i familjen, utsatts för olaga

frihetsberövande, grov fridskränkning, människohandel, olaga tvång, olaga hot, ofredanden, våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt tvång, våldtäkt, köp av sexuell handling av barn samt barn som utsatts för kvinnlig könsstympning. Ett annat kriterium rör krisstödet. Där slås det fast att ett första krisstöd ska innehålla ett bra och empatiskt omhändertagande. Krisstöd ska innebära att i samtalsform hjälpa ett barn eller en vårdnadshavare att förstå vad barnet kan ha utsatts för, att informera om vanliga reaktioner vid kriser och svara på praktiska frågor om vad som kan hända sedan. Det ingår även att göra en bedömning om eventuellt fortsatt stöd och behandling för både barn och syskon (Rikspolisstyrelsen, 2009).

I rapporten från år 2013 lades särskild vikt vid att utvärdera krisstödet. Man kunde då se att det fanns fyra olika sätt att utforma det på, från att ha ett fullt utvecklat krisstöd med flera samverkanspartners, till att inte erbjuda något krisstöd alls. Slutsatsen blev att våldsutsatta barn fick rätt till rehabilitering på några få orter i Sverige. Utredningen föreslog därför att Barnhusen måste utveckla utbudet av stöd och behandling efter barnförhör, att detta måste organiseras på ett tydligt sätt med fast behandlingspersonal samt att det ska finnas rutiner för att kunna erbjuda snabb hjälp. Utredningen fastslog även att barn och föräldrar behöver få mer information om upplägget i krisstödet (Landberg & Svedin). Sex år senare kvarstår fortfarande stora skillnader i krisstöd mellan Barnhusen. 10 av 32 Barnhus använder nu arbetsmodellen *Efter barnförhöret*, några Barnhus använder andra metoder (Barnafrid, 2019). Grundfrågan är om Barnhus gör någon nytta. I tidigare forskning om barns situation i det amerikanska rättsväsendet, finns gott om argument för att sättet att arbeta i ett Barnhus är skonsammare för barnen. Ett barn som vittnar på plats i en rättsal måste berätta sin historia framför gärningsmannen, vilket visat sig göra barnen både rädda och otrygga. Att få vittna via videolänk, istället för i samma rum, minskar stressen hos barnen markant (Pantell, 2016). I Barnhus tas detta ett steg längre, genom att barnen varken behöver sitta mitt emot sin förövare eller vara med live via videolänk. Barnhus grundtanke är att barnen bara ska behöva berätta sin historia en gång medan detta spelas in (Barnafrid, 2019). Trots fokus på barnens situation har en förvånansvärd liten del av forskningen handlat om hur barn och familjer upplever modellen. Istället har de juridiska processerna i modellen studerats mest (Herbert & Bromfield, 2016; Hornor, n.d). I en av de få studier som gjorts kan man se att både barn och föräldrar uppskattar den barnvänliga och säkra miljön och det vänliga bemötandet. Informationen från personalen är avgörande, samtidigt är det svårt för dem att se barnets,

föräldrarnas och familjens perspektiv samtidigt. Studien visar även att de olika processerna som pågår kring förhöret ibland är svåra för familjerna att förstå (Rasmusson, 2011).

Kriser och krisstöd

Att vara i kris innebär att ens tidigare erfarenheter och inlärd reaktioner inte är tillräckliga för att man ska förstå och klara av den livssituation som man hamnat i. Sedan sjuttioalet har kunskapen om hur en kris påverkar en människa lutat sig mot teorin om krisens fyra faser; chockfasen, reaktionsfasen, bearbetningsfasen och nyorienteringsfasen (Cullberg, 2006). Teorin ökade medvetenheten kring att det krävs en ansträngning för att återhämta sig från en svår händelse och visade att svåra händelser inte ska döljas för omvärlden. Men fast teorin förenklade ett komplicerat händelseförlopp och faserna blev snabbt som en mall för hur man ska sörja på rätt sätt (Hedrenius & Johansson, 2013). Idag ses krisreaktioner som naturliga sätt att reagera på svåra händelser. Det är alltså inte reaktionerna som är problemet, och därför finns inte någon anledning att behandla bort dem. I detta sammanhang blir det även viktigt att skilja på kris och trauma. Ett trauma definieras som en händelse som är överväldigande och okontrollerbar och som väcker starka känslor av skräck, ilska och maktlöshet och gör att den drabbade känner sig kränkt. Studier visar starka samband mellan trauma, ohälsa och för tidig död. Att drabbas av psykiskt och fysiskt våld i barndomen är kopplat till psykisk och fysisk ohälsa längre fram i livet, trauma i barndomen är därför ett av de största folkhälsoproblemen i världen. Idag finns även begreppet potentiellt traumatiserande händelser, eftersom forskarna insett att alla inte traumatiseras på samma sätt av samma händelse. Istället för att fokusera på att undvika problem började forskarna därför titta på vilka faktorer som gjorde att vissa människor har en förmåga att klara sig igenom svårigheter (Hedrenius & Johansson, 2013).

För att kunna förstå de följande resonemangen behöver vi förklara begreppet resiliens. Det brukar översättas till motståndskraft eller återhämtningsförmåga. En stark resiliens har barn som visar en bra anpassningsförmåga trots kriser och hotande omgivningar. Dessa barn omnämns ofta som maskrosbarn, vilket indikerar att resiliensen är något som finns inuti barn från början, en sorts inre styrka och förmåga att ta egna initiativ som gör att svårigheterna inte leder till psykiska svårigheter (Borge, 2011; Walsh, 1996). Men resiliens är långt ifrån bara en individuell egenskap. Forskning har visat att resiliensen utvecklas när barn växer upp i en fungerande omsorgsmiljö, medan misshandel och sexuellt utnyttjande hindrar barn från att utveckla den kompetensen (Dyregrov, 2010). Familjen kan alltså inte bara vara något barn behöver ha resiliens emot, den är även en källa till resiliensen. Detta fick Walsh att mynta och

utforska begreppet familjeresiliens som sätter resiliensen i ett systemiskt och interpersonellt perspektiv. Familjeresiliensen växer av ett varmt och kärleksfullt klimat med struktur och gränser. En familj med hög resiliens har fungerande handlingsmönster, kan prata om det som händer och lösa problemen tillsammans. Viktigt i den processen är att familjen får en gemensam berättelse om det som hänt. Meningsfullheten i vardagen skapas också i den sociala kontext som familjen är (1996). I arbetet med att stärka familjeresiliensen har nio nyckelprocesser identifierats: 1. Hitta meningen i det svåra, 2. Positiva förhållningssätt, 3. Lärande och andlig utveckling, 4. Flexibilitet, 5. Samhörighet, 6. Sociala och ekonomiska resurser, 7. Tydlighet, 8. Dela känslor, 9. Gemensam problemlösning. Genom att uppmuntra dessa kan familjer tillsammans växa sig starkare (Walsh, 2002).

Den nya synen på kris och fokus på resiliens ledde till skapandet av ett modernt krisstöd. Det utvecklades av en global expertpanel för att hjälpa människor vid stora katastrofer, men kan även tillämpas vid individuella kriser. Detta krisstöd är ingen metod, utan fem vägledande principer: 1. Främja trygghet, 2. Främja lugn, 3. Främja tillit, 4. Främja samhörighet, 5. Främja hopp (Hobfoll, Watson, Bell, Bryant, Brymer, Friedman & Ursano, 2007).

Främja trygghet: Till vardags har alla människor ett mentalt skyddande skal som skyddar dem från tankarna på allt som kan hända. En traumatisk händelse slår sönder det skalet och ökar känslan av sårbarhet. Det kan öka risken att drabbas av traumareaktioner och psykisk ohälsa, som PTSD (posttraumatiskt stressyndrom), depression och ångest, separationsångest, fobier, traumatisk sorg och sömnproblem. Genom att återskapa tryggheten reduceras reaktionerna och utvecklingen av PTSD motverkas. Barn kan då behöva hjälp att sortera vad som är farligt och vad de tror är farligt. Ett grundläggande behov i kris är att få vara nära människor som ger trygghet, det är till och med viktigare än verklig säkerhet. **Främja lugn:** Att utsättas för kris väcker starka reaktioner. Antingen skruvas känslorna upp på max eller så uteblir reaktionerna helt, personen blir avtrubbad. Detta är tecken på att nervsystemet är överbelastat. Om dessa tillstånd kvarstår kan det leda till depression och somatiska problem. Målet är därför att återfå den känslomässiga balansen. En orsak till att psykologisk debriefing har kritiserats är att återberättande av det som hänt efter den traumatiska händelsen kan öka upprördheten precis när personen skulle behöva lugna ner sig och sträva efter jämvikt. Istället är det viktigt att drabbade får information om att deras reaktioner är normala och att skrämmande intryck begränsas. **Främja tillit:** En plötslig svår händelse passar inte in i föreställningarna om vad som borde hända, det gör att människor som drabbas kan förlora

känslan av att vara kompetenta och klara av saker. Människor behöver känna att de har kunskap, förmåga och resurser för att klara sig, annars riskerar de att tro att det är dem själva det är fel på. Därför bör krisstödet fokusera på att hjälpa individen att se vad som fattas för att kunna hantera situationen. **Främja samhörighet:** Den största friskhetsfaktorn efter svåra händelser är socialt stöd, emotionellt och praktiskt, som hjälper människan att reglera sina känslor. För barn, som är beroende av en anknytningsperson för att överleva och utvecklas, är det helt avgörande. Allt som kan öka kontakten mellan barnet, familj och vänner ska göras. **Främja hopp:** Traumatiska händelser utmanar vår syn på världen som god och förutsägbar. Hoppet byggs upp i varje steg med hjälp av de fem principerna och genom att involvera och aktivera personen som är i kris (Hobfoll et al, 2007; Hedrenius & Johansson, 2013).

Socialarbetarens verktyg

Att det är viktigt med ett tidigt ingripande när man vill stärka skyddsfaktorerna, har starkt stöd i forskning. Studier har visat att resiliens uppnås genom ett starkt familjestöd, optimism och positiv religiös coping (Schaefer, Howell, Schwartz, Bottomley & Crossnine, 2018). Dessutom har psykoedukation visat sig vara en framgångsrik strategi. Med detta menas riktad information om hur vi människor fungerar och påverkas av de situationer vi hamnat i (Kåver, 2017). Psykoedukation fungerar särskilt bra när den ges stegvis, inkluderar en tidig riskbedömning och erbjuder flera träffar för barn som riskerar att utveckla trauman (Kramer & Lanholt, 2011). Stödgrupper har visat sig ha fungerat bra vid attitydproblem, depression, ångest och beteendeförändringar hos barn som bevittnat våld. Barn som deltagit i dem har rapporterat en signifikant förbättring av depression och ångest, samtidigt som deras mammor bedömt att barnen förbättrats när det gällde känslor, hyperaktivitet och beteendeproblem (Pepler, Catallo & Moore, 2008). Samtidigt finns tecken både på att stödsamtal inte hjälper lika bra som KBT-behandling (Kognitiv beteendeterapi), varken på kort eller lång sikt, och att det spelar mindre roll vilken insats som sätts in bara något görs (Kåver, 2017; Roberts, Kitchiner, Kenardy & Bisson, 2010; Pfefferbaum, Nitiéma, Tucker, & Newman, 2017).

På Barnhusen finns många olika modeller för krisstöd. Några modeller som används är Trappanmodellen, BIM – Barnhus Insats Modell, Sköldismodellen och Trollhättemodellen. Personalen på de olika Barnhusen uppger också att de är utbildade i bland annat CFTSI – Child and family Traumatic stress Intervention, KIBB – Kognitiv behandling i barnmisshandel och TF-KBT – Traumafokuserad kognitiv beteendeterapi. Dessa modeller och terapeutiska verktyg är inget som vi kommer att gå in på i denna studie. Men uppräknningen tydliggör att

krisstödet kan ha många olika former, och att kombinationen av olika erfarenheter och olika modeller har gjort att det skapats varianter av krisstöd (Barnafrid, 2019). Det gör att krisstödet till stor del rent praktiskt baserar sig på personlig kompetens. Det finns studier som visar att det finns socialarbetare som träffar barn och familjer i kris efter sexuella övergrepp och som tycker att de kan för lite för att möta utmaningarna uppdraget kräver (Søftestad & Toverud, 2013). Att ha teoretisk kunskap är viktigt för att hjälpa socialarbetaren att bedöma situationen i familjen. Exempelvis vet man genom forskning vilka risk- och bakgrundsfaktorer som är extra vanliga i familjer där det förekommer våld. I särskild riskzon är barn som bor i familjer där det finns en person som lätt tar till våld i en konfliktsituation, familjer utsatta för stress av något slag samt familjer som saknar ett socialt nätverk och som därför inte klarar av att skydda barnen. En riskfaktor är också om barnen inte har förmågan att skydda sig själv (Annerbäck, Svedin, & Gustafsson, 2010). Utöver faktiskt kunskap finns det som kallas den "tysta kunskapen". Socialarbetarna använder ofta sitt handlingsutrymme, möjligheten att fatta egna beslut inom de ramar och lagar som styr själva yrkesrollen, och handlar utifrån instinkt, automatik och intuitiva föreställningar om hur situationen kan komma att utveckla sig (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2016; Smith, 2014). Den tysta kunskapen verkar vara flitigt använd trots att socialarbetarna själva inte vet att det är den de använder. Det betyder att en stor del av det sociala arbetet influeras av uppfattningar som man inte kan sätta fingret på (Osmond, 2006). Exempelvis vet man att barndomsupplevelser av våld hos socialarbetare är kopplat till en mer beskyddarorienterad respons till de våldsutsatta barnen i en jobbsituation. Samma personer kan samtidigt visa en mindre känslighet när barn utsätts för vardagsbestraffningar (Pecnik & Bezensek-Lalic, 2011).

Sammanfattning

Vårt syfte är att utforska vad som är viktigt i ett krisstöd till barn efter ett barnförhör. För att kunna göra det behöver vi dels veta vad barn i kris behöver, dels ta reda på hur krisstödjarna kan ge barnen detta. Den forskning vi hittat visar att det är viktigt med tidiga insatser för barn i kris. Dessa bör stärka föräldraförmågan eftersom familjen, enligt forskningen om familjeresiliens, är en stor källa till återhämtning. Dessutom behövs professionella som kan vägleda barn och föräldrar och ge rätt stöd. Resultaten i våra referenser tyder på att det finns lite insatser för barn i kris och att de professionella kan känna att de inte har tillräckliga kunskaper för att utföra det. I det läget blir personliga erfarenheter hos socialsekreterare ett verktyg som används flitigt, vilket kan fungera bra, men även öppnar upp för subjektiva och privata bedömningar. Därför behövs det mer kunskap om de krisstöd som erbjuds.

3. Teorianknytning

I det här avsnittet beskriver vi vilka teorier vi valt att använda oss av i analysen av vårt empiriska material. Valet av systemteori gav oss möjlighet att belysa komplexiteten i att samspelet i familjen kan vara både en svårighet och en källa till kraft. Systemteorin hjälpte oss också att se vilken påverkan insatser kan ha på familjesystemet. Salutogenes blev ett medel att se hur familjebehandlaren arbetar för att stärka det som fungerar i familjerna.

Systemteori

Systemteori förstår världen utifrån begrepp som helheter, relationer, sammanhang, mönster och funktioner. Teorin ser människan som en del i en större helhet som både påverkar och påverkas av sin omgivning (Öquist, 2008). Ett system definieras som en enhet med gränser där den fysiska och psykiska energin utbyts oftare inom gruppen än över gränserna. Ett exempel på ett system kan vara en familj. Energiöverföringen är nyckeln till att förstå hur systemteorin fungerar. Ett system kan förändras genom att energi, i form av handlingar, resurser eller tid, förs in i systemet. Detta kallas för inflöde. I nästa steg, genomflödet, visar det sig hur systemet utnyttjar den energin. Om det leder till en förändring sker ett utflöde som påverkar systemets omgivning. Omgivningens reaktion leder till en feedback som blir ett nytt inflöde i systemet – och så börjar processen om (Payne, 2015). Det finns en fara med att använda ordet energi, eftersom det ger en bild av att det handlar om orsak-verkan-samband, vilket inte är fallet (Öqvist, 2008). I själva verket kan inte teorin visa vad som kommer att hända. Systemet kan anpassa sig till nya förutsättningar och återskapa tidigare mönster, eller så leder en förändring till en rörelse som påverkar samspelet i systemet. Ett systemteoretiskt tankesätt är därför oprecist. En behandlare kan ge en familj utrymme att förändras, men får sedan bara hoppas att något av det kommer att hända i praktiken (Payne, 2015).

Ett sätt att komma ifrån detta linjära tänkande, att A leder till B, är att istället använda ordet information. Överföringen över systemets gränser blir då en fråga om kommunikation och om hur mottagaren uppfattar budskapet och tar emot det. Det i sin tur gör att det inte bara handlar om vad som sägs, utan även om hur det sägs. En blinkning eller en tystnad i rätt ögonblick kan då vara det som gör att något händer (Öquist, 2008). Varje system är hierarkiskt uppbyggt. Det betyder att de högre nivåerna i hierarkin styr de lägre nivåerna, och att dessa gränser måste upprätthållas för att helheten ska fungera. I en familj är den naturliga hierarkin den mellan barn och förälder. Om gränserna mellan dem, vad det gäller ansvar och resurser, förskjuts eller

blir otydliga kan det göra familjen dysfunktionell (Öquist, 2008; Klefbeck & Ogden 2003). Enligt teorin strävar ett system alltid efter jämvikt. När ny information tillförs eller uppstår i systemet, kommer systemet att försöka hantera det så att det inte förändrar balansen eller identiteten. Denna balansgång parerar familjer dagligen, men systemet kommer i riktig obalans när det utsätts för kris eller plötsliga traumatiska händelser. En del familjer blir då helt förstörda av konflikter och destruktiva beteenden, medan andra samlar sina resurser och går stärkta genom erfarenheten. Hur en familj hanterat svårigheter beror på hur bra den är på att hantera stress, organisera om sig inom systemet och återuppta livet. Systemets motståndskraft påverkas i sin tur av individernas egen sårbarhet, händelsens svårighetsgrad och relationerna i familjen (Walsh, 1996; 2002). Det som spelar störst roll för att barn ska gå hela genom svåra händelser är att dessa familjeprocesser fungerar och att de bygger på varma relationer (Walsh, 2002).

De system som hittills beskrivits är öppna, det vill säga, de utbyter information med sin omgivning. Att kunna ta emot korrigerande feedback är en förutsättning för att ett system ska kunna utvecklas. Men system i kris tenderar att sluta sig och avskärma sig från kritik och information (Klefbeck & Ogden, 2003). Informationen som processas är då bara den som systemet självt producerat, vilket leder till att det stelnar i låsta mönster med isolering och skapande av en egen världsbild som följd. Det tydligaste exemplet på det är när sekter bildas, men det är samma mekanismer igång när en förälder missbrukar eller ett barn blir slaget. Det som pågår inom systemet blir en familjehemlighet, och bevarandet av den och de starka gränserna mot omvärlden är mitt i all dysfunktionalitet faktiskt funktionell, på det sättet att det hindrar familjen från att upplösas (Öquist, 2008).

Kort om anknytningsteori

Anknytningssystemet består av en uppsättning instinktiva beteenden med två funktioner: att se till att barnet håller sig nära föräldern och att föräldrarnas medfödda omvårdnadssystem aktiveras. Anknytningsbeteendet utlöses när barnet känner rädsla eller obehag, och då slår det ut alla andra beteendesystem. Resultatet blir att närheten till föräldern blir viktigast i världen (Wallroth, 2010). Hur barnet beter sig i en sådan situation beror på vilket anknytningsmönster det utvecklat under uppväxten. Det finns fyra olika mönster där de två ytterligheterna är den trygga anknytningen som innebär att barnet både söker och får trygghet från sin primära anknytningsperson, och den desorganiserade anknytningen som utvecklas om trygghetspersonen är samma person som gör barnet illa. Den senare innebär att barnet vill söka

trygghet hos föräldern men att rädslan hejdar impulsen, vilket leder till att barnet vänder ryggen till eller plötslig fryser i en rörelse. Majoriteten av barn som växt upp i hem där det förekommit psykiskt och fysiskt våld ligger i riskzonen för att utveckla desorganiserad anknytning (Lindén, 2013).

Grunden till en trygg anknytning är trygghetspersonens förmåga att mentalisera kring barnet. Mentalisering är förmågan att se sig själv utifrån och andra människor inifrån, det vill säga att föräldern har en förmåga att leva sig in i barnets inre psykologiska tillstånd (Lindén, 2013; Wallroth, 2010). Mentalisering är en förutsättning för att kunna förstå en annan människa, eftersom varje människas unika erfarenheter påverkar hur hon ser på världen. Om du inte behärskar detta kommer du att fastna i dina egna tankar och känslor och ditt sätt att uppfatta verkligheten kommer att verka som det enda möjliga. Det leder dels till att det blir svårt att hantera sina egna känslor, dels till att det blir svårt att fungera med andra människor. Barn med desorganiserad anknytning har svårigheter att mentalisera, men alla människor, oavsett anknytning, kan få en sämre mentaliseringsförmåga när de utsätts för påfrestningar som aktiverar anknytningssystemet, och helt tappa den när försvarsbeteendesystemet går igång. Nyckeln till att återfå mentaliseringsförmågan blir då att återknyta kontakten med anknytningssystemet och skapa en trygghet som gör att anknytningssystemet stängs av. Om detta inte sker är risken stor att svårigheter försätter de inblandade personerna i konstant försvarsbeteende (Wallroth, 2010; Broberg, Almqvist, Mothander & Tjus, 2015).

Salutogenes

Den salutogena teorin, som fokuserar på styrkor och resurser, är motsatsen till patogenes, som handlar om att laga det som är trasigt. Inom salutogenes ryms många begrepp som fokuserar på olika färdigheter och resurser (Antonovsky, 1991; Eriksson, 2015). Vi väljer här att fokusera på nyckelbegreppet Känslan av sammanhang, KASAM (på engelska: SOC – sense of coherency). KASAM har tre delar – begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Begriplighet handlar om i vilken utsträckning individen upplever inre och yttre stimuli som strukturerade, förutsägbara och begripliga. Hanterbarhet handlar om att ha tillräckliga resurser för att möta de krav som dessa stimuli ställer på en. Meningsfullheten avgörs av om individen sedan tycker att dessa utmaningar är värda att engagera sig i (Antonovsky, 1991). KASAM-begreppet hade från början ett individperspektiv, men vidgades sedan till att omfatta familjen. KASAM skapas genom positiva livserfarenheter. Nyckeln till att barn ska utveckla ett starkt KASAM är att barnen görs delaktiga i, men inte ansvarigt för, det som händer i familjen.

Barnens begriplighet stärks genom balans mellan under- och överstimulering och genom möjligheten att delta i beslut som påverkar dem, något som hänger ihop med klara budskap och struktur i familjen under uppväxten. Hanterbarheten stärks om barn upplever att det finns tillräckliga resurser i omgivningen för att skapa balansen. Barnens känsla av meningsfullhet stärks av att de får vara delaktiga i det som händer och får påverka de beslut som rör dem (Eriksson, 2015).

När en familj utsätts för en kris går det att hjälpa familjen att stärka sitt KASAM genom att omformulera krisen till en gemensam utmaning som är begriplig, hanterbar och meningsfull att ta sig igenom. Om en krisstödjare samtidigt lyckas få familjen att se att deras ångest i den svåra situationen är naturlig och förståelig, kan det minska deras stressreaktioner och utvecklingen av skuld och skam (Walsh, 2002). KASAM har mycket gemensamt med begreppet resiliens som vi nämnt ovan under tidigare forskning. Men de skiljer sig genom att salutogenesen frågar sig hur individen kan hantera den spänning som uppstår när hon utsätts för påfrestningar, medan resiliensen har ett riskperspektiv och undersöker vilka faktorer som skyddar hälsan hos individen (Eriksson, 2015). Ett annat av salutogenesens begrepp är empati som definieras som förmågan att sätta sig in i en annan människas känslor. Det ska inte förväxlas med begreppet sympati som är ett interaktivt begrepp där man känner medlidande med en annan person och tar över dennes känslor (Svensson, Jonsson & Laanemets, 2016).

Kritik mot teorierna samt deras relevans för vår studie

Systemteorins styrka är att den ger en ram för att analysera den komplexa verkligheten, som gör att igenkänningen är stor. Men den kritiseras samtidigt för att vara för abstrakt och generell för att man ska kunna dra några praktiska slutsatser av den. Ofta behöver den kompletteras med andra teorier för att få innehåll. En annan kritik är att allt i systemet sägs påverka varandra, vilket kan göra det svårt att veta var insatser gör störst nytta. Att ändra något i systemet kan sätta igång en kedjereaktion, med följder som är svårkontrollerade och kanske inte alltid av godo. En tredje kritik är att teorin lägger stor vikt vid systemets självreglerande processer för att återskapa jämvikten, utan att ta hänsyn till att detta kan leda till att avvikelser i gruppen förstärks (Klefbeck & Ogden, 2003; Payne, 2015). Dessutom bör det poängteras att man i familjer med våldsproblematik bör vara försiktig med att använda systemteorin till att förklara vad som är orsak-verkan. Varje handling kan se ut att vara en produkt av systemet, men teorin får aldrig användas för att ta bort individens eget ansvar för sina handlingar (Samverkan mot våld, 2016). Trots dessa svårigheter är systemteori den teori

som tydligast visar hur individer i en familj samspelar med varandra både i harmoni och i kris. Den sätter barnens behov i relation till familjens processer och gör beteenden begripliga. Vi valde att komplettera den med anknytningsteorin vilket gav oss möjlighet att belysa banden mellan barn och förälder, samt förstå krisstödjarens roll bättre.

Tidig kritik av salutogenes behandlar själva mätinstrumentet för KASAM som har prövats och omvärderats av olika forskare. Dessa har både funnit stöd för att det är de tre faktorerna begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet som ska mätas, och svårigheter att bekräfta detta. Teorin har också fått kritik både för att vara för emotionell och för att bortse från känslor (Eriksson, 2015). På 1990-talet framfördes kritik mot teorin eftersom så få studier gjorts på den, men senare fick forskningen ett uppsving och idag handlar kritiken främst om att den salutogena teorin sätter stort fokus på livet som ett hälsoprojekt, och leder till ett "det är inte hur vi har det utan hur vi tar det"-tänkande. Samtidigt finns kraft att hämta i att fråga sig vilka resurser individen har tillgång till istället för vilken stress hon utsätts för. Krisstödet vi skriver om syftar till att plocka fram det friska i relationerna mellan föräldrar och barn och att få dem att tillsammans klara krisens påfrestningar. Med hjälp av KASAM och dess tre nyckelbegrepp har vi velat visa vad det är som saknas och vad som behöver göras.

4. Metod

I detta avsnitt kommer vi att beskriva och motivera vårt val av forskningsdesign, tillvägagångssätt, analysverktyg, uppsatsens trovärdighet och etiska ställningstagandet. Vi avslutar med vår metoddiskussion.

Forskningsdesign

Forskningsdesignen av en studie ska garantera att det går att söka den kunskap som studiens syfte och frågeställningar efterfrågar. Vi valde att göra en empirisk studie eftersom vår genomgång av tidigare forskning visade att det finns begränsat med forskning om vårt specifika ämne. Därför vände vi oss direkt till den verksamhet som har kunskapen vi efterfrågade. Ytterligare en anledning att göra en empirisk studie var att verksamheten är relativt ny i Sverige och att det aktuella forskningsläget är relevant (Bildtgård & Tielman-Lindberg, 2008).

Tillvägagångssätt

I detta avsnitt presenterar vi vårt urval av litteratur. Denna har skett i två steg, och beskrivningen nedan följer därför denna process.

Första sökningen

Vi sökte efter tidigare forskning inom vårt ämne genom de databaser vi har tillgång till via Gävle Högskolas bibliotek. Där gick vi in under fliken ämnesguider och valde socialt arbete. Databaserna vi har sökt i är Discovery, SocIndex och PsycINFO. Vi började vår sökning med svenska sökord, som *våld i familjen, barn och våld, barn som far illa, stöd och insatser, Barnahus, barnmisshandel och krisstöd*. Vi upptäckte då att det inte fanns tidigare forskning på svenska som var peer reviewed och relevant för vårt syfte och våra frågeställningar. Vi gick därför över till sökord på engelska. Vi sökte först i Discovery på sökorden *early psychological interventions, stress, treat acute, child physical abuse, characteristic features, child advocacy center, support, secondary traumatization, child abuse, social workers experiences, children, witness, social workers methods crisis, tacit knowledge, Jennifer Osmonds* och *Barnahus*. Detta gav totalt 3941 artiklar, varav vi valde ut sju. I SocIndex sökte vi på orden *abuse, children or adolescent or youth or child or teenager, early intervention, early psychological interventions* och *trauma*. Det gav 778 artiklar varav vi valde ut tre. I PsycINFO sökte vi på orden *behavioral adjustment* och *domestic violence*. Det gav 114 träffar och vi valde ut en artikel. Två artiklar fann vi sedan via referenslistorna i de tidigare artiklarna.

Det är bra att använda sig av inklusions- och exklusionskriterier i sökandet efter relevanta artiklar, detta för att sökningen ska bli så specifik som möjligt (Bildtgård & Tielman-Lindberg, 2008). Våra inklusions- och exklusionskriterier är geografiskt ursprung, publiceringsår och kvalitet. Det vill säga, eftersom det var svårt att finna svensk forskning på området så behövde vi ta med andra länder i vår sökning. Vi avgränsade sökningarna till åren 2005-2019, dels på grund av att Barnahus startade 2005 i Sverige, dels för att vår kommun startade stödcentrum för barn 2006 och vi var intresserade av det aktuella forskningsläget. Vi ville även sträva efter en hög nivå av vetenskaplighet, därför tog vi endast med peer-reviewed-artiklar, samt artiklar som fanns i fulltext så att vi kunde avgöra dessa studiers kvalitet. Eftersom vår studie är inriktad på barn exkluderade vi forskning om vuxna personer som är utsatta för våld.

Andra sökningen

När vi kom djupare in i ämnet insåg vi att vårt ämne krävde en annan typ av litteratur. Även om Barnahus finns i många länder, så är våra Barnahus en produkt av den svenska kontexten. Det blev därför viktigt att undersöka vad som skrivits om verksamheten och om barnen vi skriver om. Framträdande blev då ett antal rapporter om Barnahus verksamhet och om den krisstödsmodell som utarbetats av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Dessa är skrivna av forskare på området, men de är gjorda på uppdrag av organisationer och myndigheter, och är därför inte peer reviewed. Dessa rapporter innehöll sedan uppslag till nya referenser som vi ansåg relevanta. För att säkra tillförlitligheten tog vi hjälp av olika böcker som kunde stärka det rapporterna visade. De inklusions- och exklusionskriterier vi använde oss av i första sökningen, modifierades därmed till den andra och vi använde oss av två artiklar som skrevs runt milleniumskiftet.

Urval inför intervjun

Vi kontaktade enhetschefen för den verksamhet vi ville undersöka i en mellanstor svensk kommun (se bilaga 1). Hon gav oss tillstånd att kontakta kommunens kristeam. En fråga om deltagande i studien skickades till samtliga sju anställda i kristeamet (se bilaga 2). Sex personer svarade att de ville bli intervjuade. Strax före intervjutillfällena lämnade två personer återbud. Denna studie baseras därför på fyra intervjuer.

Metodval

Vi valde att göra kvalitativa semistrukturerade enskilda intervjuer med öppna frågor med fyra krisstödjare. Vi var båda närvarande vid samtliga intervjuer. Denna metod används med fördel

om forskaren vill sätta sig in i utsatta individers livsomständigheter och för att förstå andra perspektiv och miljöer (Ahrne & Svensson, 2015). Vi valde metoden för att kunna styra frågornas ordning utifrån situationen och för att vi ville nå djupare in i enskilda resonemang hos de som arbetar med krisstöd till barn efter barnförhör (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Intervjuerna utgick ifrån en intervjuguide (bilaga 3) som i förväg kontrollerades genom att vi genomförde en provintervju med en socionom. Den fick till följd att vi formulerade om några frågor och lade till några frågor för att bättre komma åt det vi var ute efter.

Analysverktyg

Materialet vi analyserade var utskrifter av de genomförda intervjuerna. Vi läste transkriberingarna flera gånger, kategoriserade materialet utifrån våra frågeställningar och använde oss sedan av de valda teorierna för att se vilka teman som var mest framträdande i materialet. I analysen av materialet utgick vi från systemteori och salutogenes. Genom att använda oss av två teoretiska perspektiv blev det möjligt att se nya kontexter och dimensioner av kända fenomen och reflektera över dem (Kvale & Brinkmann, 2014). Samtidigt fanns en risk för att denna typ av tolkning kunde leda till skevheter eftersom vi såg allt genom ett särskilt par glasögon. Vi funderade därför på om vi istället skulle göra en eklektisk analys, där man genom att använda olika analytiska tekniker och begrepp, kan få syn på olika fenomen och aktivt motverka skevheten. Men eftersom denna analysmetod krävde en bred kunskap om ämnet ansåg vi inte att det var möjligt inom ramen för uppsatsen (Kvale & Brinkmann, 2014).

Denna uppsats vilar rent vetenskapsteoretiskt på hermeneutiken. Den handlar dels om metoder för förståelse och tolkning, dels om beskrivning av själva förståelsen och dess villkor. Det som tolkas är meningsfulla fenomen, det vill säga fenomen skapade av människor, så som de yttranden, data och texter, empiri, vi fått tillgång till genom våra intervjuer (Ahrne & Svensson, 2015). Ett viktigt begrepp inom hermeneutiken är ”den hermeneutiska cirkeln” eller ”den hermeneutiska spiralen”, vilket syftar på att tolkningen växer fram i en cirkulär rörelse mellan individens förförståelse och möten med nya erfarenheter och idéer, vilket leder till ny förståelse som leder till nya tolkningar. Spiralmetaforen visar att förståelsen ständigt förändras och aldrig kan återgå till en tidigare punkt, däremot kan förståelsen antingen bli djupare eller nå nya höjder. Vi strävade i vår analys mer efter en förståelse för fenomenet än att hitta en sanning (Kvale & Brinkmann, 2014). Det låg därmed i sakens natur att vår sista intervju skiljde sig från den första. Detta ser vi inte som en nackdel, eftersom det är konsekvensen av en större förståelse för det fenomen vi studerar.

Uppsatsens trovärdighet

I detta avsnitt diskuteras studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet där vi beskriver vad som stärker respektive försvagar studiens trovärdighet.

Reliabilitet

Reliabilitet handlar om tillförlitligheten i studiens resultat (Kvale & Brinkmann, 2014), men detta är svårt att visa i en kvalitativ studie. De data vi samlar in vid våra kvalitativa intervjuer är inte mätbara. Intervjun går inte heller att upprepa med exakt samma resultat, eftersom den lämnar utrymme för tolkning. Det finns även en risk att resultatet påverkas av att intervjun sker i en viss kontext eller att intervjupersonen har ett annat syfte med intervjun än vad vi som forskare tänkt oss (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). I vår studie skulle det kunna handla om intervjupersonernas egna känslor av stolthet och frustration över verksamheten.

Validitet

Validitet handlar om att vi undersöker det vi avser att undersöka. I en kvalitativ studie blir det då fråga om en hantverksskicklighet som måste genomsyra hela forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann, 2014). Det är därför upp till oss att argumentera för och bevisa trovärdigheten i denna studie. Vanliga sätt att höja validiteten är genom transparens och triangulering. Transparensen kommer vi åt genom att beskriva hur vi gått tillväga och lyfta både styrkor och svagheter, vilket ger läsare möjlighet att kritiskt granska om vi brustit i vårt tillvägagångssätt. Trianguleringen har vi beaktat genom att vi har läst varandras transkriberingar och kombinerat olika teoretiska perspektiv i analysen för att försöka säkerställa att den bild vi ger av resultaten är objektiv (Svensson & Ahrne, 2015).

Generaliserbarhet

Generaliserbarhet innebär att kunna överföra resultat från en studie till andra personer eller verksamheter. Det är svårt att uttala sig om generaliserbarhet i en kvalitativ studie, eftersom resultaten är knutna till kontexten. Det går ändå att hitta sätt att generalisera sina resultat genom att exempelvis studera mer än en verksamhet och jämföra dem med varandra. Ett annat sätt att generalisera är att relatera studiens resultat till teoretiska ramverk. Vårt mål med denna studie har inte varit att nå generaliserbara resultat, eftersom urvalet varit för litet. Men vi kan skönja tendenser till hur en sådan verksamhet kan stötta familjer, genom att relatera materialet till två teoretiska ramverk (Ahrne & Svensson, 2015).

Etiska ställningstaganden

Under arbetet med denna studie behövde vi göra vissa etiska överväganden. Samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är de etiska regler som forskare ska hålla sig till (Kvale & Brinkmann, 2014). Vad dessa fyra områden innebär delgav vi våra intervjupersoner skriftligt i ett informationsbrev vid rekryteringen till intervjuerna, samt muntligt vid intervjutillfället (se bilaga 2 & 4). De fick då information om att de själva kunde avbryta intervjun enligt samtyckeskravet, samt att deras deltagande var frivilligt och att det var valfritt att svara på frågorna enligt informationskravet. De har informerats om vårt syfte och om att intervjuerna var underlag för vår analys. Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är viktigt för att personuppgifter ska skyddas på ett korrekt sätt. Vi har därför förvarat vårt inspelade material på ett aktsamt sätt och raderat det när uppsatsen publicerats. Intervjupersonerna fick även veta att intervjuerna ska användas i forskningssyfte (Kvale & Brinkmann, 2014). Ett etiskt dilemma som vi fått beakta är hur vi ska bevara intervjupersonernas anonymitet. I vår studerade verksamhet jobbar sju personer, varav tre kvinnor och en man ställde upp på våra intervjuer. Det skulle därmed bli omöjligt att hålla den manliga intervjupersonens identitet dold. Vi har hanterat detta genom att ge samtliga informanter kvinnonamn i resultatredovisningen. Detta ansåg vi vara en rimlig lösning eftersom vår studie inte fokuserar på genusperspektiv. Vi avslöjar inte heller vilken kommun vi har studerat. Våra intervjuer innehåller flera exempel om familjer. Vi har varit försiktiga med att citera ur dessa, och ibland istället valt att skriva om dem i den generella texten.

Metoddiskussion

Artiklar som är peer reviewed är ett grundläggande sätt att säkra kunskap inom den vetenskapliga världen. Men det finns också mycket kunskap som kan gå till spillo om detta blir ett bärande kriterium för vad som får användas. Det sociala arbetet är på många sätt ett hantverk, socialarbetaren utför arbetet med sig själv som verktyg utifrån olika teorier och metoder. Det gör att det finns en "sociala arbetets praktik" som är full av kunskap som används varje dag, men som inte granskats vetenskapligt av forskarvärlden. För oss var det en självklarhet att inhämta även denna kunskap. Den hjälpte oss att få en bättre helhetsbild av kunskapsläget och även peka på vilken forskning som kommer att behövas för att säkra den.

Vi valde att genomföra intervjuer därför att vi ville höra varje persons egna berättelser och upplevelser. En svaghet med sådana intervjuer är att de blir något som sker i stunden vilket gör att både vi som intervjuare och informanterna kan färgas av de frågor och svar som ges. De

frågor som känns aktuella kan bli dominerande. Samtidigt gav den öppna intervjuformen, med möjlighet att ställa följdfrågor, oss en djupare bild. Vi tänker att det även hade varit intressant att välja att göra en fokusgruppintervju, men kanske hade det gjort att vissa berättelser tagit över och att individen fått vika sig för gruppen. Det är möjligt att det då inte lika tydligt framgått hur olika intervjupersonerna tänker kring det de gör. En svårighet med fokusgrupp är även att alla intervjupersoner behöver vara tillgängliga samtidigt vilket är svårt i en verksamhet som denna (Dahlin-Ivanoff, 2015).

Valet av systemteori gjorde att vi genom studien behövt vara uppmärksamma på att inte fastna i ett orsak-verkan-tänkande. Vi hoppas därför att det framgått att vi använt teorin för att belysa komplexiteten i familjesystemet och insatsernas inverkan på det. Slutligen har vi ständigt återvänt till studiens syfte och frågeställningar för att begränsa oss. Eftersom vi finner ämnet intressant har det varit lockande att ta med mer än vad som hör hemma här.

5. Resultatredovisning och analys av empiri

Vi har i denna studie ställt frågorna: Vad behöver de barn som hamnar i kris efter ett barnförhör? Vad behöver föräldrar för att kunna stötta sitt barn i kris efter ett barnförhör? Och, hur kan krisstöderna ge familjer detta? Vi redovisar här studiens resultat och analys utifrån tre huvudteman: *Att avslöja familjehemligheten*, *Föräldrar i kris* och *Krisstödetts hjälpande funktioner*. Analysen utifrån våra valda teorier avslutar varje tema.

Våra informanter

Två av våra informanter är socionomer, en fritidspedagog och en socialpedagog. Samtliga har mer än tio års erfarenhet inom socialt arbete. Tre av dem har varit med i kristeamet sedan start, en anslöt för mindre än ett år sedan. För att stärka anonymiteten har de fått nya namn. Möt Maria, Anna, Sofia och Lisa.

Att avslöja familjehemligheten

Våra informanter lyfter fram att en anledning till att barnen är i kris efter ett barnförhör är att barn hämtas till förhör utan förvarning och utan mammas och pappas vetskap. Detta görs för att barnens berättelser inte ska kunna påverkas av föräldrarna. Sofia beskriver barnens situation:

För barn vet ju inte om vilken apparat de sätter igång. Dom har sagt till någon på skolan att mamma slog mig när jag skulle borsta tänderna och sedan hamnar de på polisförhör och alla är jätteupprörda.

Samtliga informanter återkommer till att denna situation, som uppkommer på grund av viljan att tillvarata barnens rättigheter, är svår genom att den försätter barnen i en situation som är svår att överblicka. Informanterna säger att en annan anledning till krisen är förhöret och att det som sägs där sätter relationerna i familjen i gungning. Anna säger att barnen kan känna att de avslöjar något när det ställs frågor om föräldrarna. Detta bekräftas av Sofia:

Barnen har ju ofta ganska mycket ambivalenta känslor i kroppen efter ett barnförhör, dels kan dom känna sig modiga och starka och att dom har berättat vad som är fel, men ofta känner barn att dom har skvallrat och svikit sina föräldrar när man har berättat för någon utomstående vad som är tokigt. Så att dom har ofta lite både-och-känslor.

Barnen ska förhålla sig till en förälder som hämtar på skola eller förskola som kanske är arg, ledsen eller besviken. Sofia säger: ”För alla föräldrar kan inte härbärgera sin egen känsla, sin starka känsla”. Att behöva möta den föräldern kan väcka flera känslor och reaktioner hos barnen. Informanterna nämner att barnen kan vara spända, tysta, blyga, rädda, oroliga, spralliga, lugna, lättade, ledsna och nervösa. Rädslan och tystnaden anser informanterna är extra viktiga att fånga upp. Maria beskriver:

Vad som KAN hända är att de får munkavle på sig. Att de inte vågar fortsätta på det här och ... Vara den dom är, utan att dom tystnar helt enkelt, va. Tysta barn är väl inte det roligaste att jobba med. Eller leva tillsammans med över huvud taget och de tycker inte att det är roligt att leva för sig själva heller, om man inte ska våga berätta vad som händer. Så vad man KAN få är väl tysta barn.

Sofia lyfter även fram att alla barn inte påverkas likadant av förhöret, och ger exempel på barn som inte alls hamnat i kris efteråt:

... men för en del är det inte så stort trauma att ha varit på Barnahus och blivit förhörda, det beror jättemycket på föräldrarnas reaktioner ... man behöver inte göra problem av det som inte är ett problem.

I vissa fall ser informanterna låg ålder som en anledning till att barn inte hamnar i kris och de var eniga om att det är svårt att genomföra ett fungerande krisstöd med barn under tre år eftersom deras erfarenhet är att barnet inte hunnit utveckla de kognitiva förmågor som krävs för att kunna gå igenom och förstå vad som hänt under dagen.

Att bryta tystnaden

Informanterna berättar att absolut grundläggande för att barn ska gå starkare genom krisen är att barnen får berätta sin historia. Det handlar om att få ihop en berättelse om vad barnen varit med om under dagen för att sedan kunna förmedla denna till sina föräldrar. En funktion med det är att hjälpa barnen att fylla i luckor som de annars kan fylla med egna fantasier. Till exempel kan det för ett barn verka rimligt att en förälder som hamnar i fängelse får sitta i ett torn och bara äta vatten och bröd som Pippis pappa. Berättelsen är viktig enligt Sofia för att:

... få ett sammanhang och för att inte bära omkring på den informationen själv, för barnen behöver också hjälp att sortera i vart har dom varit och hur vart det då för dom, vad ska dom säga till kompisar imorgon, ska man säga det till alla? Man

behöver prata om det, annars ska de reda i allt det där själv. För att alla dom frågorna kommer ju och då kanske man känner att man inte törs fråga mamma och pappa för man märker att det är laddat.

Ingen av informanterna hade upplevt att föräldrarna var arga på barnen, utan ilskan riktade sig mot dagis, skola och myndigheter som lagt sig i familjens liv. Samtliga lyfte dock fram att barnen oftast bär på en verklig rädsla för att föräldrarna ska vara arga på dem. Därför behöver barnen tryggas i att det inte är så. Anna säger: ”... dom behöver få återknytas till sin mamma och pappa och att höra från dom att dom inte är arga på barnet för att dom har berättat”. Utöver detta behöver barnen få känna ett lugn i familjen och ett hopp om att det kommer att bli bättre sedan.

Analys

Systemteorin hjälper oss att se familjen som ett system där barnet är en del av en helhet som ständigt strävar efter jämvikt (Öquist, 2008). När ett förhör äger rum med ett barn, kan man enligt denna teori se det som ett inflöde av information i familjesystemet. Denna information kommer att rubba jämvikten, men det finns ingen fast mall för vilken följd det kommer att ha. Det kan leda till en rörelse som påverkar samspelet och startar en förändring, eller så återskapas mönstret familjen hade innan (Payne, 2015). Konsekvensen av detta blir att ingen egentligen kan veta vad som händer när man sätter ett barn i ett förhørsrum. Anknytningen mellan familjemedlemmarna i systemet är det som håller systemet samman. Forskning visar att barn som utsatts för våld ligger i riskzonen för att utveckla en desorganiserad anknytning (Lindén, 2013). Informanterna beskriver just detta och hur viktigt det därför är att barn får återknytta banden med sina föräldrar snabbt efter förhöret. En del familjer har stark familjesiliens och kan klara av att samla sina resurser själva, men många familjer behöver stöd i denna process eftersom man vet att detta spelar stor roll för att barnen ska gå vidare genom händelsen (Walsh, 1996; 2002). Den salutogena teorin betonar barns behov av en tillvaro som är begriplig och förutsägbar. Att det finns resurser för att kunna hantera omständigheter de ställs inför är också nödvändigt för att kunna utveckla ett starkt KASAM. När barn hämtas till ett förhör utan att få en förvarning och kastas in i en process som de inte kan överblicka, saknas både begriplighet och hanterbarhet. Informanterna pratar om barnens förlust av detta sammanhang under förhörsdagen och om hur barnen därför har behov av att få sätta ord på det de varit med om och fylla i de luckor de saknar. Detta ger en bild av att barnen

inte görs delaktiga i beslut som rör deras liv, genom att öka deras delaktighet kan man också stärka deras känsla av meningsfullhet (Eriksson, 2015).

Föräldrar i kris

Informanterna poängterar att det är föräldrarna som ska hjälpa sina barn genom krisen. Samtidigt befinner sig föräldrarna själva i kris vilket kan påverka deras föräldraförmåga. Vanliga reaktioner hos föräldrarna är att de är arga på myndigheterna, kränkta, oroliga, ledsna, skamsna och upprörda.

En del föräldrar är i kris för att det inte har hänt, dom är kränkta. Många föräldrar förstår inte det här, varför kan ni inte prata med mig, förstår inte laggången, alltså att så här ser det ut i lagtexten. Men sen finns det också föräldrar som jag har varit hem till som ”oj jag har faktiskt luggat, och är det våld, är det misshandel?”

Anna säger att krisen gör föräldrarna upptagna av sig själva, så att de inte ser barnen i det som händer, istället tar känslorna över och styr. Hon menar att det är starka känslor i omlopp, som slår ut deras kognitiva förmågor. En stor rädsla är att de själva ska hamna i fängelse eller att barnen ska placeras. Maria beskriver att krisen påverkar föräldraskapet ganska konkret: “Ja, negativt så kan det bli att man sätter upp andra typer av konsekvenser till barn, man sätter upp straff som inte är relevant för ålder, man stänger ute barnen till olika saker”. Alternativt helt motsatta reaktioner där föräldrarna inte vågar säga till barnen alls. Krisstödarna är då tydliga med att det är föräldrarna som ska bestämma, men att de ska bestämma snällt. Sofia uttrycker det som att maktbalansen i familjesystemet rubbas så att föräldrarna trippar på tå för sina barn och att det finns barn som efter förhöret förstår att de kan använda föräldrarnas rädsla för att få det de vill ha. En förälder gav exempelvis ett barn en tusenlapp för att föräldern var rädd att barnet skulle gå till fröken och berätta om något som inte hade hänt.

Krisen är också en möjlighet till förändring. Ord som ofta används är att det öppnas en dörr in till det slutna systemet, som gör det möjligt att komma in med hjälp och stöd. Maria säger: ”Det positiva kan väl vara de föräldrar som verkligen ser stupkanten, att så här kan jag inte fortsätta”.

Föräldrarnas behov av stöd

Informanterna uppger att de reaktioner som föräldrarna uppvisar till stor del beror på att de inte vet vad som har hänt och vad som kommer att hända. Deras erfarenhet är att de flesta inte

är arga på barnen när de förstår hur processen går till och att barnen inte kunnat påverka den. Föräldrarna är därför i behov av information kring den lagliga processen. På grund av att deras kognitiva förmågor försämras av krisen, är föräldrarna i behov av hjälp att tänka kring rutiner som hämtning och matlagning, för att behålla strukturen i vardagen, något Anna beskriver så här: ”jag tänker att det är det man behöver i kris, man behöver liksom ramar, för att man är rambruten i kris”. Sofia förklarar den komplexa situationen:

Men det är ju föräldrarna som ska lugna och trygga barnen i alla situationer och det är ju det som blir så komplext när det är dom som är orsaken till krisen, så det blir ju som en desorganiserad anknytning, att man både är det hotfulla objektet men samtidigt är man den som ska trösta. Och hur gör man det, hur klarar man det? Det är jätteviktigt för barnet att föräldern gör det på något sätt och då kan man tänka att trygga rutiner är ett sätt att hålla sig i det, att man kommer hem som vanligt, att man är som vanligt.

Analys

Föräldrarna som själva har förlorat sin KASAM förväntas kunna stötta sina barn i krisen. En familj i kris kan få hjälp att stärka sitt KASAM genom att omformulera krisen till en gemensam utmaning som är begriplig, hanterbar och meningsfull att ta sig an. Det går också att minska stressreaktioner och utvecklingen av skuld och skam genom att hjälpa familjen att se att deras reaktioner i krisen är både naturliga och förståeliga (Walsh, 2002). Informanterna ser att föräldrarnas största behov är att få en ökad begriplighet genom att få information om den lagliga processen och vad barnen varit med om. För att föräldrarna ska kunna hantera situation behöver de bli påmind om vardagens struktur och rutiner. Informanterna beskriver hur krisen ofta öppnar en dörr till förändring vilket kan ge föräldrarna en känsla av att det är meningsfullt att engagera sig och ta emot stöd och hjälp (Antonovsky, 1991). Denna öppna dörr är viktig eftersom system i kris tenderar att sluta sig. Allt som sker inom systemet blir då till en familjehemlighet som familjen gör sitt bästa för att bevara därför att avslöjandet av den riskerar att upplösa familjen (Klefbeck & Ogden 2003; Öquist, 2008). Enligt systemteorin har varje system en hierarki som bygger på att de högre nivåerna styr de lägre (Öquist, 2008; Klefbeck & Ogden, 2003). Informanterna beskriver hur förhöret rubbar den naturliga maktordningen i familjen. I vissa fall förstärks hierarkin och föräldrarna tar till hårda metoder som stänger barnen ute från familjegemenskapen, i andra fall tappar föräldern allt mandat och barnen blir de som styr. I båda fallen kan dysfunktionella familjesystem utvecklas. Här blir begreppet mentalisering viktigt, det som handlar om att se sig själv utifrån och andra inifrån.

Det är en nödvändighet för att kunna fungera tillsammans med andra människor och för att barn ska kunna utveckla en trygg anknytning. I denna kris slås mentaliseringsförmågan av och istället går anknytningssystemet och försvarssystemet igång. Informanterna beskriver det som att föräldrarnas kognitiva förmåga slås ut och att de blir helt upptagna av sig själva. Föräldrarna behöver därför hjälp att flytta fokus tillbaka till barnen och vad de har varit med om. Informanterna säger att hela situationen påminner om en desorganiserad anknytning, eftersom barnen ska tröstas av den förälder som har gjort dem illa. Ändå är nyckeln till att bli hel att få ihop detta anknytningssystem och på så sätt återskapa tryggheten (Wallroth, 2010). Därför återkommer krisstödarna hela tiden till att det är föräldrarna som måste göra jobbet.

Krisstödet hjälper funktioner

Mycket av jobbet i krisstöd är att trygga föräldrarna så att de kan trygga barnen, det är inte primärt att vi ska bli viktiga som trygghetspersoner på det viset, utan vi ska verka genom föräldrarna. För vi ska ju inte knyta starka relationer till barnet på det viset, utan vi ska skapa en trygg miljö för dem hos sin mamma eller pappa eller båda. Jag blir liksom inte viktig som person i det här, som i en relation, utan jag blir viktig i funktion.

Utifrån denna position som krisstödarna intar, ger de krisstöd till familjerna. Med utgångspunkt från de behov som framkommit hos barn och föräldrar i denna studie följer här en redovisning för hur krisstödet fungerar. Vi tittar även på vilka verktyg som krisstödarna använder sig av i sitt arbete, samt var de tycker att stödet brister.

Att få berätta

Informanterna beskriver att de under hembesöket samtalar med barnet i enrum om vad som hänt under dagen. Krisstödjarens uppgift är att hjälpa barnet att skapa ett sammanhang i det som hänt. Barnet får chans att sätta ord på både händelsen och känslor som händelsen har väckt. Ibland kan det vara svårt för barnen att formulera sig och då kan krisstödarna använda sig av nallekort, ett verktyg som är ett bildstöd till olika känslor. De barn som av olika anledningar inte vill prata får istället frågan om det är okej att krisstödjaren berättar hur det brukar vara och kännas för barn som varit på barnförhör. Barnen kan då nicka eller skaka på huvudet för att bekräfta hur det stämmer med deras upplevelser och på så sätt ändå få fram sin berättelse. Lisa berättar för barnet att det är viktigt att mamma och pappa får veta vad barnen varit med om:

... och då får man ju anpassa det efter ålder. Är dom tonåringar så kan man ju säga att många föräldrar vet ingenting om Barnahus utan dom kan tänka att dom sett tv-deckare med tuffa poliser, förklara lite hur orolig föräldern kan vara, på samma sätt som man förklarar för föräldern hur orolig barnen kan vara. Vårt jobb är ju att vara en tolk mellan dom här på något sätt.

Att bli trygg

För att barnen ska kunna återfå tryggheten är det enligt informanterna helt avgörande att de får veta att deras föräldrar inte är arga på dem. Krisstödjarna säger därför, under ett första informationsmöte hos polisen eller på socialkontoret, till föräldrarna att de kommer att ställa den frågan och att de då ska svara: ”Nej, jag är inte arg”. När vi frågar informanterna om en sådan instruktion kan bli äkta, ger Sofia en bild av vad som händer:

Jag tänkte också så från början: men gud, ska vi säga åt dom att dom inte får säga att dom är arga? Men det är nästan som när kroppen säger jag är inte arg, så blir kroppen inte arg. Det är fake it till you make it litegrann ... jag upplever det som äkta. Men det är viktigt att vi instruerar dom för det kommer inte naturligt annars, men det blir jättebra för barnet.

Sofia beskriver sedan hur detta kan leda till att föräldern tittar varmt på barnet och att det blir en fin stund. Hon kan se hur barnet slappnar av, av svaret, och törs sätta sig i förälderns knä och föräldern törs ta emot barnet: ”... ni vet det blir konsumtecken, det blir liksom, man ger varandra kraft i systemet och det är ju det vi vill sätta igång”.

Att skapa lugn

En viktig del i krisstödet är enligt informanterna att skapa ett lugn i familjen. Informanterna säger att det är viktigt att ha en krisstödjare för de vuxna och en för barnen. Anledningen till det är att alla annars naturligt skulle fokusera på barnen, ingen skulle möta föräldrarna. Följden av det skulle bli att föräldrarna skäms mer, vilket gör dem mer irriterade på barnen och att barnen har berättat. Informanterna beskriver hur de därför behöver gå in med en ödmjukhet. Trots att de inte accepterar att föräldrarna slår sina barn så måste de veta att föräldrarna har ett starkt försvar och ha en metod som gör att de når föräldern. I det blir det viktigt att bekräfta allt bra föräldern gör i sitt föräldraskap, för att väga upp känslorna av skam och otillräcklighet och skapa lugn i familjen. För att kunna göra det behöver krisstödjarna ha förmåga att känna empati för och tycka om föräldern. Några av dem beskriver att det är

svårare att känna empati för dessa föräldrar, och att arbetet därför tar mycket kraft av dem. En annan av informanterna sätter upp en varningsflagg för att blanda ihop denna empati med sympati, vilket betyder att krisstödjaren dras med i föräldrarnas känslor.

En annan viktig del i krisstödet är att ge föräldrarna information om att krisstödjarna har varit med om detta förut och att det kommer att ordna sig. De kan säga: ”... såhär brukar det vara, du reagerar precis som du ska, det är klart att du är orolig. Men jag ser ju också att du tar hand om Pelle nu, det är ju det han behöver”. Informanterna beskriver detta som att de erbjuder ett hållande. Föräldrarna fångas upp i den värsta krisen på informationsmötet, under hembesöket blir de hållna en liten stund till och sedan morgonen efter ringer krisstödjarna upp föräldrarna för att höra hur kvällen och natten har varit. Efter detta är den värsta krisen över. Informanterna beskriver att detta hållande gör att familjerna får lagom stora portioner av krisen att hantera. Det lugnar föräldrarna och då kommer deras förmåga att ta till sig barnen också. Detta lugn tar sig tydliga, fysiska uttryck säger Sofia:

Det är alltid jättestor skillnad att se föräldrar före ett krisstöd och efter ett krisstöd, det är ju 40-50 minuters jobb och det är jättestor skillnad (...) Alla är ju så oroliga och rädda och nervösa innan. Det är som att det händer något i kroppen, i blicken, alla blir lugnare, systemen mattas ner, stressreaktionerna avtar, tycker jag, hos både barn och föräldrar.

Att förmedla hopp

Det är viktigt att föräldrarna kan lyfta blicken och se vilka möjligheter som finns längre fram. Sofia pratar då om att ingjuta hopp hos föräldrar och barn innan de lämnar: ”... att det finns hjälp att få och ni har jättefina band också, om det är så, och det är det nästan alltid så, att det finns gott också”.

Att få information

Det informationsmöte som äger rum på polisstationen är enligt informanterna helt avgörande för att skapa en allians mellan krisstödjare och familj i ett tidigt stadium. Familjen får information om att krisstödjarna kommer att göra ett hembesök hos familjen samma kväll. Samtidigt får familjen ett informationsblad som talar om vad varje myndighet har för ansvarsområde, att polisen håller i förhöret och utreder skuldfrågan, att socialtjänsten gör en egen utredning och att krisstödjarna inte lägger någon vikt vid skuldfrågan, utan finns till för att stötta familjen det närmsta dygnet. I informationen ingår även att krisstödjarna beskriver

för föräldrarna att barnen har haft en jobbig dag och att de inte valt själva att sätta igång hela processen, detta för att skifta föräldrarnas fokus från sig själva till barnens känslor. Föräldrarna behöver också instruktioner om hur de ska bemöta sitt barn när de hämtar på skola och dagis. Föräldrarna uppmanas att då berätta för barnet att de vet var de varit, men inte ställa frågor och prata om dagen förrän familjen och krisstödjarna är samlade på kvällen.

Ingen av informanterna vet vad barnen får för direkt information om processen och krisstödet. De ger denna första information till föräldern som sedan förmedlar den vidare till barnet. Vid hembesöket ges viss information till barnen genom att krisstödjaren berättar att föräldrar får bestämma över barn, men att de inte får göra dem illa på något sätt och att våld inte är tillåtet. Barnen kan då också få information om själva arbetsgången. Informationen kan även vända sig till syskon som kan vara oroliga för att de också kommer att polisförhöras. Krisstödjaren lugnar då genom att säga att om något polisförhör inte har ägt rum under dagen så kommer det mest troligt inte att ske: "... troligen så kommer ni få träffa en socialsekreterare som frågar hur ni har det, om ni behöver stöd i familjen".

Ramar och rutiner

Informanterna vet att krisen blir mer hanterbar när familjen lyckas behålla strukturen och rutinerna de brukar ha i vardagen. Därför är en viktig del av krisstödet att vägleda familjerna i detta, genom att ställa frågor och hjälpa dem att tänka på vad som ska göras, en informant uttrycker sig såhär: "Rutiner ska fortgå, de måste äta något, för att man slås ut liksom i dom funktionerna, så det blir ett bra stöd till föräldrarna att få lite hållande".

Krisstödjarnas verktyg

Två av informanterna följer detaljerat den manual som de satt ihop utifrån modellen *Efter barnförhöret*. Dessa motiverar detta med att de behöver ha en plan för så pass komplicerade uppgifter, precis som man måste ha en metod för hur man ska omhänderta ett barn. De beskriver hur manualen blir ett stöd i stunden och en checklista för att krisstödet blir som det ska. Men här går åsikterna isär. En annan informant ser manualen mer som en guide och den fjärde vet under intervjun inte vad manualen är.

Ingen av informanterna har någon särskild utbildning i krisstöd, men de beskriver att de genom yrkeslivet gått kortare kurser. Alla anser att deras utbildning och arbetslivserfarenhet är till stor hjälp i krisstödet, genom att denna gjort dem trygga i att möta vuxna och barn i svåra

livssituationer. Tre av fyra nämner utöver det att metoden KIBB gjort dem säkrare i att arbeta i familjer där det förekommer våld.

Lugn, trygghet, mod, oräddhet, nyfikenhet, intresse och att ha lätt för att tycka om andra människor är några av de personliga egenskaper som informanterna lyfter fram som viktiga för att kunna göra ett bra jobb i krisstödet. Maria beskriver också att det är viktigt att våga bjuda på egna svagheter för att kunna möta föräldrarna på en jämbördig nivå:

Att dom känner att vi är likvärdiga. Jag ser jättemycket vinster, jag vet dom som har sagt till mig att du behöver behålla professionen, men alltså jag ser vinster med att våga säga att, ja du ska veta att jag har ett jäkla temperament jag också. Det ser inte jag som en nackdel. Sen så gäller det att handskas med det också så att det inte blir att den jag sitter med behöver ta hand om mig.

En informant säger att krisstödet, precis som det sociala arbetet, är ett hantverk där man behöver hitta sitt eget språk. Alla informanter gör lite på sitt eget sätt, och använder utöver det som sägs och görs, förmågan att läsa av människors beteenden – närheten, ögonkast, fysiska initiativ, vart de sätter sig – för att tolka det de ser. De noterar också hur de upplever familjerna i rummet när de kommer, men framförallt när de går.

Att inte nå ända fram

Krisen öppnar en dörr in till familjerna som krisstödjarna kliver in igenom. Informanterna betonar hur mycket nytta de kan göra där inne, både genom att stötta upp och genom att motivera familjen till fortsatt stöd. Mottagligheten är hög i krisen, och den första bärande relationen byggs mellan familj och krisstödjare. Men sedan bryts den. Maria är en av flera som lyfter detta problem:

Jag vet att på en del andra ställen ingår det fem uppföljande samtal med familjebehandlarna som hållit i krisstödet, och det skulle jag önska att vi kunde ha också. Därför att familjen har haft dem hos sig redan i krisen och därför har så mycket gratis när de ska jobba framåt sen.

Familjerna slussas idag vidare in i socialtjänsten och kan få dessa samtal längre fram. Men då har dörren stängts och försvar och skydd byggts upp kring familjen igen, vilket kan göra det svårt för den nya behandlaren att göra ett bra förändringsarbete. Informanterna beskriver det här som ett resurs- och organisationsproblem.

Analys

I den salutogena teorin ligger fokus på det som fungerar i familjen och på att stärka de faktorer som ökar familjens KASAM (Antonovsky, 1991; Eriksson, 2015). Informanterna arbetar för att göra situationen begriplig, hanterbar och meningsfull. Känslan av sammanhang börjar i barnets berättelse om vad det varit med om under dagen. Denna kompletterar sedan krisstödarna med psykoedukation, det vill säga information om lagliga processer och information om vanliga reaktioner i familjer som varit i samma situation. Allt detta stärker familjens begriplighet i situationen. De stärker hanterbarheten genom att följa med och "hålla" familjen i den första svåra tiden, påminna dem om att det är viktigt att ramar och rutiner upprätthålls, och hjälpa dem att redan första kvällen prata om det svåra. Enligt salutogenes stärks meningsfullheten när familjen tycker att det är värt att ta sig an utmaningen som krisen innebär (Antonovsky, 1991). Informanterna är noga med att berömma föräldrarna för det de klarar av och berätta för dem när de ser fina stunder och starka band mellan familjemedlemmarna. Det fyller två funktioner, dels minskar det skammen som står i vägen för föräldraförmågan och samtalen mellan barn och föräldrar, dels väcker det ett hopp om att det finns något fint och friskt kvar i familjen att bygga vidare på.

Förmågan att känna empati är nödvändig för att krisstödarna ska kunna utföra sitt uppdrag. Den salutogena teorin, där detta är ett centralt begrepp, varnar precis som våra informanter för att detta inte får slå över till sympati där man tar över familjens känslor (Svensson, Jonsson & Laanemets, 2016). Hur dessa olika förhållningssätt påverkar situationen blir tydligt om vi ser det ur ett systemteoretiskt perspektiv. Med ett empatiskt förhållningssätt står krisstödjaren utanför systemet, ser hur familjen kämpar och hjälper till genom att skicka in information. Med ett sympatiskt förhållningssätt kliver krisstödjaren in i systemet och blir en del av det (Payne, 2015). Informanterna poängterar gång på gång hur viktigt det är att familjen själva gör jobbet. När krisen har rubbat balansen i familjesystemet beskriver till exempel informanterna att de jobbar med jämvikten genom att inte förstärka sin egen maktposition (Walsh, 1996; 2002). För att återställa lugn och trygghet i systemet ger krisstödarna föräldrarna instruktioner om hur de ska svara när barnet under krisstödet frågar om föräldern är arg. Informanterna förklarar att detta är nödvändigt och även ger en synligt lugnande verkan på hela familjesystemet. Att detta är en nyckelfråga stärks även av anknytningsteorin som beskriver att barnet i den svåra stunden behöver denna trygghet från föräldrarna, men att rädslan hejdar dem från att be om den (Lindén, 2013).

I krisen är mottagligheten hög eftersom systemet är öppet för korrigerande feedback och individen beredd att ta emot hjälp (Klefbeck & Ogden, 2003). Informanterna beskriver hur systemet snabbt stänger sig och bygger upp ett skyddande skal av försvar och strategier (Öquist, 2008). Detta, att krisstödet inte har en direkt uppföljande verksamhet, kan ses som verksamhetens svaga punkt.

6. Diskussion

Här redovisar vi studiens viktigaste resultat. Vi utgår från våra teman, och den teoretiska analys vi gjort i resultatredovisningen, jämför det med tidigare forskning och ser vad det kan ge för nya tolkningar. Efter detta ger vi förslag till fortsatt forskning.

Sammanfattning av studiens viktigaste resultat

Syftet med vår studie var att utforska vad som är viktigt i ett krisstöd till barn efter ett barnförhör. Analysen av intervjuerna visade att ett barn som vågar berätta för en vuxen att det utsätts för våld, startar en händelsekedja som det inte kan överblicka och inte kan påverka. Ett av de viktigaste resultaten är därför att den juridiska processen, som finns till för att tillvarata barnens rättigheter, även bidrar till krisen. Ett annat viktigt resultat är att alla informanter var eniga om att det är föräldrarna som behöver byggas upp för att kunna stötta sitt barn, vilket gör att barnen inte görs delaktiga i information och uppföljande samtal. Det tredje viktiga resultatet är att krisstödjarna upplever att de gör stor nytta i den akuta krisen, men att den dörr som då står öppen in till familjen ofta hinner stängas innan det sätts in fortsatta resurser som kan leda till verklig förändring.

Resultatdiskussion

Studien tar avstamp i en rättslig process som skapats för att bättre tillvarata barns rättigheter. Tidigare forskning har visat att den modell som Barnahus har byggt är skonsammare för barn när de är del av en rättslig process. Den innebär att barnen förhörs bara en gång i en miljö som är anpassad för dem (Barnafrid, 2019). Trots dessa goda intentioner, visar vårt resultat att barn som hämtas till förhör hamnar i kris även på grund av tillvägagångssättet. Lagen som säger att man inte får slå barn och lagen om anmälningsplikten gör att barnen plötsligt hamnar i en rättsprocess de inte förstår och inte kan överblicka (Föräldrabalk [FB] SFS (1983:47); Socialtjänstlagen [SoL], 2001:453). Med hjälp av salutogenes kunde vi visa att barn behöver förutsägbarhet och begriplighet för att klara svåra situationer, men lagen tar i detta hänseende inte hänsyn till barnets behov (Antonovsky, 1991). Det finns större chans att hjälpa barnen om deras historier är skyddade från föräldrarnas påverkan, därför har de juridiska argumenten fått företräde framför barnens känslor. Detta stärks av tidigare forskning som visar att trauma, i form av misshandel, i barndomen, är ett stort folkhälsoproblem (Hedrenius & Johansson, 2013). Här går det att argumentera både för och emot att ett barnförhör är det bästa för ett barn. Det vi har kunnat visa, med hjälp av systemteorin, är att man egentligen inte har en aning

om vilka processer man sätter igång i familjerna när förhöret hålls (Payne, 2015). Därför blir det viktigt att det finns ett krisstöd som fångar upp barn och föräldrar efteråt.

I vår studerade kommun finns ett sådant krisstöd, där de följer en manual som är baserad på modellen *Efter barnförhöret* (Elfström, Landberg & Olofsson, 2017). Det är stor variation i hur mycket de olika krisstödjarna följer manualen. Informanterna säger att de inte har någon specifik utbildning i krisstöd. Däremot kan de ge många exempel på hur de använder sin yrkeserfarenhet, sina personliga erfarenheter och personliga egenskaper i detta arbete. Tidigare forskning har visat att det är viktigt med specifik teoretisk kunskap för att kunna göra korrekta bedömningar i situationen, men att socialarbetare samtidigt till stor del använder just den "tysta kunskap" som våra informanter beskriver (Annerbäck, Svedin & Gustafsson, 2010; Svensson, Johnsson & Laanemets, 2016; Smith, 2014). Det gör att de handlar utifrån instinkt, automatik och en intuitiv känsla av hur situationen kan komma att utveckla sig (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2016; Smith, 2014). Vi tänker att färan med det är att det öppnar upp för subjektiva och privata bedömningar som riskerar att ge barnen olika typer av stöd, något som bekräftas av tidigare forskning (Pecnik & Bezensek-Lalic, 2011). Samtidigt kräver arbetet med människor alltid en viss fingertoppskänsla, där den tysta kunskapen är värdefull.

När vi tittar närmare på vad "våra" krisstödjare gör, blir det intressant. Vi kan bocka av mycket av det som den salutogena teorin betonar för att barn ska utveckla en god hälsa trots svåra upplevelser. Barnens berättelse ska hjälpa till att skapa sammanhang, informationen som ges och hjälpen att prata gör situationen begriplig och hanterbar. Genom att lyfta styrkorna i familjen kan den hitta en mening med att kämpa för något bättre. En stark KASAM påminner på många sätt om det som kallas en hög familjeresiliens. En familj har då fungerande handlingsmönster, kan prata om det som händer och lösa sina problem tillsammans. Inget tyder dock på att informanterna arbetar med de nyckelfaktorer som stärker just detta (Walsh, 1996). Våra informanter pratar också om familjen som ett system och hur anknytningen mellan familjemedlemmarna är den som är avgörande för att återskapa lugn och trygghet i familjen. Krisen har tänjt ut banden och krisstödet mål är att få ihop föräldrar och barn igen.

Vi kan också bocka av varje punkt i det moderna krisstödet fem vägledande principer (Hobfoll, Watson, Bell, Bryant, Brymer, Friedman & Ursano, 2007). Det verkar därmed som att krisstödjarnas kunskap och erfarenhet leder dem i rätt riktning. När informanterna berättade om hur de gav information till föräldrarna om att det skulle komma att ställas en fråga under

hembesöket, och att det då var viktigt att de skulle svara att de inte var arga på sitt barn, var vi kritiska till om det kunde uppfattas äkta av barnen. Med hjälp av litteraturen kunde vi se två funktioner med frågan: det är viktigt att snabbt få stänga av försvarssystemet för att föräldern ska kunna börja mentalisera kring sitt barn och ta det till sig (Lindén, 2013; Wallroth, 2010). Och det ses som avgörande i den akuta krisen att återställa balansen och tryggheten i ett tidigt skede. Tidigare forskning poängterar till och med att om det inte går att garantera äkta säkerhet så hjälper det mycket att bara få vara nära sin trygghetsperson (Hobfoll et al, 2007).

När vi gick in i det här var vi inställda på att se hur krisstödarna stöttade barnen. Vi fick beskrivet för oss hur de hjälper barnen att få ihop sina historier och förmedla dem vidare till föräldrarna. Alla informanter har dock varit tydliga med att det är föräldrarna som ska ge barnet trygghet och stöd. Krisstödjarnas absoluta fokus ligger på att stärka föräldrarnas förmåga. Utifrån kan det därför se ut som att krisstödet riktar sig främst till föräldrarna, men egentligen är syftet med hela insatsen att barnet ska få ett långvarigt stöd. Även om vi förstår tanken så funderar vi över om det är rätt att i varje steg gå via föräldrarna. När informationen om hembesöket och även det uppföljande telefonsamtalet görs enbart med föräldern, vad vet man då egentligen om barnets situation och upplevelser? Och med tanke på att barnkonventionen snart blir lag – hur delaktiga blir barnen i de beslut som påverkar deras liv? Vi behöver komma ihåg att familjerna som får detta krisstöd har bedömts säkra nog för barnen att gå hem till. Men det går ändå inte att bortse från att de föräldrar som förväntas klara av att ta hand om och trösta barnen också är de som är förövarna i hela historien (Unicef, 2018).

Barnkonventionen säger även att det är barnets bästa som ska beaktas (Unicef, 2018), och någonstans har det tagits ett beslut om att det är barnets bästa att deras historier lyfts fram. Våra informanter beskriver på många olika sätt hur detta öppnar en dörr in till familjerna där det finns möjligheter att motivera till fortsatt stöd och förändring. Men de beskriver också hur oerhört kort tid de har på sig innan dörren stängs igen. Flera av dem uttrycker en frustration över att det glappar i uppföljningen och att det förändrande stödet kan dröja. Vad vet vi egentligen om vad som händer när krisstödjarna har gått hem?

Förslag till fortsatt forskning

Sammanfattningsvis förmedlar informanterna i vår studie en bild av att de känner att de gör stor nytta för dessa barn och föräldrar. Samtidigt växer en annan bild fram: Hela utgångspunkten för barnförhåret och krisstödet är att barnen ska hamna i ett bättre läge efteråt

än de var i innan. Denna uppsats har visat ett vuxenperspektiv på detta. Vi tror det skulle vara till stor nytta för utvecklingen av krisstödet att fråga familjerna, och då specifikt barnen, vad de tänker och tycker om situationen de hamnade i, krisstödet de fick och hur det blev när krisstödarna stängde dörren och gick hem.

7. Referenslista

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Annerbäck, E., Svedin, C., & Gustafsson, P. (2010). Characteristic Features of Severe Child Physical Abuse — A Multi-informant Approach. *Journal of Family Violence*, 25(2), 165–172. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9280-1>

Antonovsky, A. (1991) *Hälsans mysterium*, Stockholm: Natur & Kultur.

Barnafrid (2019). *Slutrapport utvärdering av Barnahus (S2018/00212/FST)*. Linköpings Universitet hämtad från <http://www.barnafrid.se/kunskapsbank/slutrapport-utvardering-av-Barnahus-2019/>

Borge, A.I.H. (2011). *Resiliens: risk och sund utveckling*. (2., rev., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Broberg, A. (2015). *Klinisk barnpsykologi: utveckling på avvägar*. (2., rev. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Brottsförebyggande rådet (2017) *Barnmisshandel*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Cullberg, J. (2006). *Kris och utveckling*. (5. omarb. och utök. utg.) Stockholm: Natur och kultur.

Dahlin-Ivanoff, S. (2015). Fokusgruppsdiskussioner i Ahrne, G. och Svensson, P. (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2 uppl.) Stockholm: Liber.

Dyregrov, A. (2010). *Barn och trauma: en handbok för föräldrar och professionella vuxna*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Elfström, H., Landberg, Å., & Olofsson, G. (2017) *EFTER BARNFÖRHÖRET- en modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel*.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Hämtad 2019-05-07 från <http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2017/09/Efterbarnfo%CC%88rho%CC%88ret-Handbok.pdf>

Eriksson, M. (red.) (2015). *Salutogenes: om hälsans ursprung : [från forskning till praktisk tillämpning]*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Eriksson, M. (2015) Samband mellan SOC och hälsa – en kunskapsinventering i Eriksson, M. (Red) *Salutogenes: om hälsans ursprung : [från forskning till praktisk tillämpning]*. (1. uppl.) Stockholm: Liber. (s. 47-77)

Eriksson, M. (2015) Kritik av den salutogena teorin i Eriksson, M. (Red) *Salutogenes: om hälsans ursprung : [från forskning till praktisk tillämpning]*. (1. uppl.) Stockholm: Liber. (s. 78-91)

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G (2015) Intervjuer i Ahrne, G och Svensson, P. (Red) *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl) Stockholm: Liber. (s.34-54)

Folkhälsomyndigheten, (2015). *Barnkraft/Aladdin – parallella stödgrupper för familjer med en beroendeproblematik*. Hämtad 2019-04-23 från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/82a8ea21c3ee48318631aef0900f0ef5/barnkraft-aladdin-bilagor-2015-12-18.pdf>

Föräldrabalk (SFS 1983:47). Hämtad från lagen.nu webbplats: <https://lagen.nu/1949:381#L1983:4>

Herbert, J. L., & Bromfield, L. (2016). *Evidence for the Efficacy of the Child Advocacy Center Model*. *Trauma, Violence & Abuse*, 17(3), (s.341–357). <https://doi.org/10.1177/1524838015585319>

Hedrenius, S., & Johansson, S. (2013). *Krisstöd vid olyckor, katastrofer och svåra händelser: att stärka människors motståndskraft*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Hobfoll, S. E., Watson, P., Bell, C. C., Bryant, R. A., Brymer, M. J., Friedman, M. ... J., Ursano, R. J. (2007). *Five Essential Elements of Immediate and MidTerm Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence*. *Empirical Evidence. Psychiatry: Interpersonal & Biological Processes*, 70(4), 283–315. <https://doi.org/10.1521/psyc.2007.70.4.283>

Hornor, G. (n.d.). *Child advocacy centers: Providing support to primary care providers*. *JOURNAL OF PEDIATRIC HEALTH CARE*, 22(1), (s.35–39). <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2007.01.008>

Jernbro, C., Otterman, G., Tindberg, Y., Lucas, S., & Jansson, S. (2015). *Disclosure of maltreatment and perceived adult support among Swedish adolescents*. I Jernbro, C. (2016). *Barnmisshandel ur barn och ungas perspektiv. Omfattning, hälsa, avslöjande och stöd*. Karlstads universitet.

Kaldal, A., Diesen, C., Beije, J., & Diesen, E. (2010). *Barnahusutredningen 2010* [Elektronisk resurs] Hämtad från http://bsfi.barnlakarforeningen.se/wp-content/uploads/sites/13/2016/03/Barnahusutredningen_2010.kaldal.pdf

Klefbeck, J., & Ogden, T. (2003) *Barn och nätverk*. (2:ra upplagan), Stockholm, Liber.

Kramer, D.N., & Lanholt, M.L. (2011). *Characteristics and efficacy of early psychological interventions in children and adolescents after single trauma a meta analysis*. *European Journal of Psychotraumatology*, 2. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22893820>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Kåver, A. (2017). *KBT i utveckling: en grundbok i kognitiv beteendeterapi*. (2., uppdaterade utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Landberg, Å., & Svedin, C.G. (2013). *Inuti ett Barnahus. En kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter*. Rädde Barnen. Linköpings Universitet hämtad från <http://www.barnafrid.se/2016/05/17/inuti-ett-Barnahus/>

Lindén, G. (2013) Anknäytningsteoretiska perspektiv på sociala problem. I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red). *Perspektiv på sociala problem*. (2.uppl.) Stockholm: Liber.

Mattsson, T. (2014). *Delaktighet i vård, omsorg och forskning – barns beslutsförmåga i relation till ålder, mognad och hälsa i Tvångsvård ur ett juridiskt perspektiv* (s. 1:51-76), Lunds universitet.

Nationellt kompetenscentrum för anhöriga – för ett anhörigvänligt samhälle (2014a). *Föra barnen på tal*. Hämtad 2019-05-06 från <http://www.anhoriga.se/anhorigomraden/barn-som-anhoriga/intressanta-exempel/metoder-for-stod/fora-barnen-pa-tal/>

Nationellt kompetenscentrum för anhöriga – för ett anhörigvänligt samhälle (2014b). *Beardslees familjeintervention*. Hämtad 2019-05-06 från <http://www.anhoriga.se/metoder-och-stod/modeller-och-metoder/beardslees-familjeintervention/>

Nilsson, D., & Svedin, C. G. (2017) *Rapport Kunskapsöversikt om stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp och fysisk misshandel*, Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Linköpings universitet. Hämtad 2019-05-07 från http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2017/12/Rapport_Nilsson_Svedin_2017_r%C3%A4ttad_upplaga.pdf

Osmond, J. (2006). *A quest for form: the tacit dimension of social work practice*. *European Journal of Social Work*, 9(2), (s.159-181). doi: 10.1080/13691450600723013

Pantell, R. H. Committee on Psychosocial Aspects Child. (n.d.). *The Child Witness in the Courtroom*. *PEDIATRICS*, 139(3). <https://doi.org/10.1542/peds.2016-4008>

Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete*. (3., svenska utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Pecnik, N., & Bezensek-Lalic, O. (2011). *Does social workers' personal experience with violence in the family relate to their professional responses, and how?* *European Journal of Social Work*, 14(4), (s.525–544). <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.487411>

Pepler, D. J, Catallo, R., & Moore, T. E. (2008) *Consider the Children: Research Informing Interventions for Children Exposed to Domestic Violence*

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J146v03n01_04#aHR0cHM6Ly93d3cudGFuZGZvbmxpbmUuY29tL2RvaS9wZGYvMTAuMTMwMC9KMTQ2djAzbjAxXzA0P25lZWRBY2Nlc3M9dHJ1ZUBAQDA=

Pfefferbaum, B., Nitiéma, P., Tucker, P., & Newman, E. (2017). Early Child Disaster Mental Health Interventions: A Review of the Empirical Evidence. *Child & Youth Care Forum*, 46(5), (s.621–642). <https://doi.org/10.1007/s10566-017-9397-y>

Rasmusson, B. (n.d.). *Child Indicators Research*, 4(2), (s. 301–321). (2011). *Children's advocacy centers (Barnahus) in Sweden experiences of children and parents* <https://doi.org/10.1007/s12187-010-9094-y>

Rikspolisstyrelsen (2009). *Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets Barnahus*. Ju2009/08003/KRIM. Hämtad från http://Barnahuslinkoping.se/wp-content/uploads/2014/11/Nationella_riktlinjer_samt_kriterier.pdf

Roberts N. P., Kitchiner N. J., Kenardy J., & Bisson J. I. *Early psychological interventions to treat acute traumatic stress symptoms*. Cochrane Database of Systematic Reviews, 4. 2010.

Samverkan mot våld (2016). *Våld i nära relation*. Hämtad 2019-05-08 från: <http://www.valdmotnara.se/omvaldinararelation.4.2136eb0912f2ebfd8e80008501.html>

Schaefer, L. M., Howell, K. H., Schwartz, L. E., Bottomley, J. S., & Crossnine, C. B. (2018) *A concurrent examination of protective factors associated with resilience and posttraumatic growth following childhood victimization*. *Child Abuse & Neglect*, 85, (s.17–27). <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.08.019>

Smith, Y. (2014) *Rethinking Decision Making: An Ethnographic Study of Worker Agency in Crisis Intervention.. Social Service Review*, 88(3), (s. 407). <https://doi.org/10.1086/677846>

Socialstyrelsen (2019). *Beardslee's familjeintervention*. Hämtad 2019-05-06 från <https://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguidenforsocialarbete/beardslees>

Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Hämtad från lagen.nu webbplats: <https://lagen.nu/2001:453#K14>

SOU25, (2017/18) *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*, (elektronisk resurs). Stockholm: Socialutskottets betänkande. Tillgänglig på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/inkorporering-av-fns-konvention-om-barnets_H501SoU25 (2019-04-17)

Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2016). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Svensson, P., & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt i Ahrne, G. & Svensson, P. (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl). Stockholm: Liber. (s.17-31).

Söderblom, B. (2005). *Barnets och föräldrarnas depression – behovet av förståelse, vikten av kommunikation*. (1. utg.) Helsingfors Universitet.

Søftestad, S., & Toverud, R. (2013). *Challenges and opportunities: Exploring child protection workers' experiences of ensuring protection of the child during child sexual abuse suspicion*. *British Journal of Social Work*, 43(8), (s.1510–1526). <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcs08>

UNICEF (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Wallroth, P. (2010). *Mentaliseringsboken*. Stockholm: Karneval.

Walsh, F. (1996). The Concept of Family Resilience: Crisis and Challenge. *Family Process*, 35(3), (s.261–281). <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1996.00261.x>

Walsh, F. (2002). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), (s.130–137). <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2002.00130.x>

Öquist, O. (2008) *Systemteori i praktiken – konsten att lösa problem och uppnå resultat*. Stockholm: Gothia Fortbildning.

Bilaga 1 Förfrågan till enhetschef

Enhetschefen i den valda verksamheten kontaktades via telefon. I samtalet förklarade vi att vi var två studenter vid Gävle Högskola som ville göra en intervjustudie med kristeamet. Vi redogjorde för studiens syfte och vilken arbetsgrupp vi var intresserade av att intervjua. Enhetschefen sa ja till att denna studie fick göras och ville att vi hädanefter skulle kommunicera direkt med informanterna. Vi fick därför mejladresser till samtliga i kristeamet.

Bilaga 2 Informationsbrev

Hej

Vi vänder oss till dig som är del av det Krisstöd som XX kommun erbjuder familjer efter barnförhör.

Vi är två studenter på socionomprogrammet på Gävles Högskola som ska skriva vår c-uppsats nu under våren. Syftet med vår uppsats är att utforska krisstödjarnas erfarenheter av vad som är viktigt när de ska stötta barn och föräldrar i kris efter ett barnförhör. Vi vill dels veta vad barn i kris behöver, dels ta reda på hur ni krisstödjare ger barnen detta.

Om du vill delta i studien kommer vi att genomföra en intervju med dig på en plats du själv väljer. Intervjun kommer att beröra din upplevelse av det krisstöd som ges till familjerna efter barnförhör. Intervjun tar 1-1,5 timme. Intervjuerna kommer att spelas in och inspelningarna kommer att raderas efter att de skrivits ut. Som intervjuperson kan du när som helst välja att inte svara på en fråga eller att avbryta intervjun. Alla utskrifter av materialet kommer att avidentifieras. Alla personliga uppgifter och telefonnummer kommer att hanteras med försiktighet och inte föras vidare till tredje part.

Vi vill intervjua två krisstödjare med vuxenfokus och två med barnfokus. Vi skulle gärna utföra intervjuerna den 10 eller 11 april. Vi vore tacksamma för svar från dig senast den 3 april.

När du är klar för intervju kommer du att få mer information om studien.

Om du har några frågor kan du kontakta oss.

Mia Berg

Christin Frånlund

Handledare:

Lotta Berg Eklundh

Bilaga 3 Intervjuguide

Bakgrundsfakta

1. Vad jobbar du som idag?
2. Vad har du för utbildning?
3. Har du några speciella utbildningar just för krisstöd?
4. Hur många år har du arbetat som krisstödjare?
– Vad var det som gjorde att du ville det?
5. Vilka är er målgrupp för krisstödet? Barnahus/barnförhör? Åldrar.

Vad behöver de barn som hamnar i kris efter ett barnförhör

1. På vilket sätt är barnen i kris efter ett barnförhör?
2. Kan du beskriva vanliga reaktioner hos barn i en sådan krissituation?
3. Vilka behov har barn i kris efter ett barnförhör?
4. Är det viktigt för barnen att krisstödet kommer samma dag? Varför/varför inte?

Vad behöver föräldrar för att kunna stötta sitt barn i kris efter ett barnförhör

1. På vilket sätt är föräldrarna i kris efter ett barnförhör?
2. Kan du beskriva vanliga reaktioner hos föräldrarna i en sådan krissituation?
3. På vilket sätt kan det påverka deras föräldraförmåga?
4. På vilket sätt är föräldrarna viktiga för barnen i den situationen? (Dubbla roller)
5. Är det viktigt för föräldrarna att krisstödet kommer samma dag? Varför/varför inte?

Hur kan krisstödjarna ge familjerna detta?

1. Vilken information har ni krisstödjare fått om familjen och situationen?
2. Kan du beskriva hur krisstödet efter barnförhör går till?
3. Hur får ni reda på barnens upplevelser och känslor?
4. Hur görs barnen delaktiga i krisstödet?
5. När du är där, vilka verktyg använder du dig av då:
– Metod, Kompetens, Egna erfarenheter, Arbetslivserfarenhet
5. Vad är det som gör att **du** känner dig rustad för att utföra det här krisstödet?
6. På vilket sätt tycker du att krisstödet stärker familjerna?
7. Är det något du tycker saknas i krisstödet?

Bilaga 4 Samtyckesbrev

Jag har fått information om studien “Att stå stark i stormen - kriststödjarnas upplevelse av mötet med barn efter barnförhör”. Det har tydligt framgått att deltagandet är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta intervjun utan att behöva förklara mig.

Jag ger härmed mitt samtycke till att bli intervjuad och till att intervjun får spelas in.

Gävle Högskola är forskningshuvudman för studien.

Underskrift av informant

Ort Datum

Underskrift

Telefonnummer
